

Efektivita preventivního působení v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež

Dagmar Jelínková, DiS.

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Dagmar JELÍNKOVÁ**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Efektivita preventivního působení v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretických východisek práce (zaměřeno na preventivní působení v NZDM, možnosti a způsoby prevence aj.)

Kvantitativní výzkum formou dotazníku

Interpretace dat a jejich vyhodnocení

Přijetí odpovídajících závěrů

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-368-0.

MATOUŠEK, O. a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7367-502-8.

KLÍMA, P. a kol. Kontaktní práce. Praha: ČAS a NVF, 2007.

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 80-2471-369-4.

ČECHÁK, M. Výroční zpráva 2007. Kroměříž: o.s. Jaspis, 2007.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jakub Hladík

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

18. února 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

15. května 2009

Ve Zlíně dne 18. února 2009

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 4. května 2009

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolnosti až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Teoretickou část tvoří čtyři kapitoly. První kapitola popisuje definici a význam tohoto zařízení. Druhá kapitola se zabývá základní podstatou zařízení, což je veřejný závazek. Dospívajícím jedincům s problémovým chováním, jenž jsou cílovou skupinou zařízení, je věnována kapitola třetí. Teoretickou část uzavírá kapitola čtvrtá, která popisuje postavení nízkoprahového zařízení pro děti a mládež v oblasti sociálních služeb. Praktickou část tvoří kvantitativní výzkum, jehož prostřednictvím byla zjišťována efektivita preventivního působení na dospívající v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež.

Klíčová slova: nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, pomoc, podpora, veřejný závazek, problémový dospívající.

ABSTRACT

This baccalaureate thesis deals with the problem of organizations for underprivileged children and youth. The theoretical part of the thesis is divided into four chapters. The first chapter explains the definition and the purpose of this organization. The second chapter addresses the fundamental nature of the organization for the underprivileged and its goals. The third chapter is focused on the target group of the organization, youth with behavior problems. Finally, the closing chapter describes the place of the organizations for the underprivileged in the context of the social work in general. The practical part of the thesis is made of up the research. The effectiveness of preventive work with youth is surveyed in this part.

Keywords: organizations of the underprivileged for children and youth, help, support, general obligation, problematic youth

“ Dítě, stejně jako rostlina, zahrnuje sice již v semeni, základní možnosti rozvoje, avšak to, co z něj vzejde, závisí v každé etapě vývoje na vhodných podmínkách růstu. “

N. Peseschkian

Poděkování:

Děkuji panu Mgr. Jakubu Hladíkovi za odborné vedení a cenné rady, které mi poskytl během zpracování této bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 NÍZKOPRAHOVÉ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ	13
1.1 DEFINICE A VYMEZENÍ ČINNOSTI NZDM	13
1.2 VEŘEJNÝ ZÁVAZEK NZDM	15
1.2.1 Poslání	15
1.2.2 Cílová skupina.....	15
1.2.3 Cíle	17
1.2.4 Principy nízkoprahovosti	19
2 PROBLÉMOVÉ DĚTI A MLADISTVÍ	21
2.1 DOSPÍVÁNÍ	21
2.1.1 Vliv vnějšího prostředí na dospívajícího	23
2.1.2 Školní docházka v období dospívání.....	23
2.1.3 Vrstevnické vztahy u dospívajících	24
2.2 PROBLÉMOVÉ CHOVÁNÍ U DOSPÍVAJÍCÍCH	24
3 NZDM V KONTEXTU SOCIÁLNÍCH SLUŽEB.....	28
3.1 POSKYTOVATELÉ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	28
3.1.1 Standardy kvality sociálních služeb	29
3.2 OBSAH SOCIÁLNÍCH SLUŽEB V NZDM	31
4 SOCIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ PŮSOBENÍ V NZDM	35
4.1 CÍLE PREVENTIVNÍCH PROGRAMŮ	36
4.2 PROJEKTOVÁNÍ PREVENTIVNÍHO PROGRAMU	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
5 VÝZKUM.....	40
5.1 VÝZKUMNÝ CÍL	40
5.2 VÝZKUMNÁ METODA.....	40
5.2.1 Formy položek v dotazníku.....	41
5.2.2 Charakteristika položek.....	41
5.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	42
5.4 VÝZKUMNÝ VZOREK	42
6 VYHODNOCENÍ A PREZENTACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	43
6.1 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	57
ZÁVĚR.....	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	63
SEZNAM OBRÁZKŮ	64

SEZNAM TABULEK.....	65
SEZNAM PŘÍLOH.....	66

ÚVOD

Problematika nízkoprahových zařízení pro děti a mládež a s nimi související sociální služby má hluboké kořeny. První zaznamenané zmínky o sociální práci směřované na pomoc a podporu potřebným se objevuje již v pastorační činnosti. Duchovní poskytovali potřebnou hmotnou, ale i duchovní oporu, které bylo tolik potřeba. Potřebnost sociální práce postupně narůstala v důsledku humanistických principů, lidských práv a svobod každého jedince.

V důsledku industrializace se postupně lidé stěhovali z vesnic do měst za prací a lepším životem. Dnešní velkoměsta nabízí dospívajícím velké možnosti zábavy a negativního volnočasového vyžití. Tyto města se stala centry sociálně patologických jevů.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež nabízí dospívajícím několik alternativ volnočasových aktivit, ale také sociální služby a poradenství v obtížných životních situacích, ve kterých se mohou nacházet nebo které je mohou ohrožovat.

Domnívám se, že existence zařízení tohoto druhu je významná. Mají svá poslání a cíle, jenž se snaží naplňovat a směřovat k poskytování kvalitních sociálních služeb. I přesto, je třeba nadále zvyšovat pomyslné hranice kvality a vyvíjet úsilí ve smysluplné činnosti. Pracovníci v těchto zařízeních jsou hnáni kupředu svou houževnatostí a odhodláním pomáhat druhým. Smysluplnost a naplnění této práce přináší těmto realizátorům pocit uspokojení, v tom smyslu, že svou práci vykonávají ve prospěch potřebným a tím jim umožňují zlepšit jejich životy.

V této studii se budu zabývat efektivitou preventivního působení v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež. Na počátku teoretické části se budu zabývat základním vymezením zařízení tohoto typu. Mimo jiné jsem se zaměřila na podstatu každého zařízení a to je veřejný závazek, na němž staví nízkoprahové zařízení svůj smysl. Poslání, cíl, cílová skupina a principy nízkoprahovosti jsou jednotlivými body, kterým jsem se v tomto bodě věnovala. Cílovou skupinou nízkoprahových zařízení pro děti a mládež jsou jedinci ve vývojovém období dospívání, zabývala jsem se jimi v následující části. Dále budu v teoretické části zmiňovat vývojové období dospívání a s ním spojené problémové chování, pozici nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v oblasti sociálních služeb, kde se zejména zaměřím na obsah poskytovaných služeb. V závěru teoretické části popisuji činnosti preventivního působení na klienty těchto zařízení.

Praktická část je zaměřena na kvantitativní výzkum, zabývající se efektivitou preventivního působení v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež, týkající se konkrétně tématu sex. Údaje získané ze dvou stejných dotazníkových šetření, poslouží k vyhodnocení stanovených cílů a výzkumných otázek.

Věřím, že má práce poslouží sociálním pracovníkům v zařízeních tohoto typu při jejich práci, ale také při realizování preventivních činností.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NÍZKOPRAHOVÉ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (dále NZDM) je velmi mladou a novou organizací nabízející pomoc problémovým jedincům, skupinám, ale také jejich rodinám. V České republice se tato zařízení objevila v druhé polovině devadesátých let minulého století. (Čechovský, Racek, 2007)

1.1 Definice a vymezení činnosti NZDM

„Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně.“ (Zákon o sociálních službách)

Zákon o sociálních službách, za nepříznivou sociální situaci pokládá: oslabení nebo ztrátu schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením.

Dále se tento zákon zmiňuje o sociálním začleňování: jako o procesu, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný.

Definice charakterizující nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (dále NZDM) má toto znění: Služba je určena dětem a mládeži, které se ocitly v obtížné životní situaci nebo jsou jí ohroženy a které nevyhledávají standardní formy institucionalizované pomoci a péče.

Jde o navázání a udržování kontaktu, poskytování informací, odbornou pomoc, podporu a vytváření podmínek pro sociální začlenění a pozitivní změnu ve způsobu života. Jedná se o ambulantní případně terénní formu sociální služby nízkoprahového charakteru.

Cílem je umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky, aby v případě zájmu mohly řešit svoji nepříznivou sociální situaci. (ČAS, 2008, s. 5)

Podle zákona o sociálních službách obsahuje služba tyto základní činnosti:

- a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- c) sociálně terapeutické činnosti,
- d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

„Základní činnosti při poskytování sociálních služeb v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež obsahují tyto úkony:

- a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti:
 - 1. zajištění podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity,
 - 2. pracovní výchovná práce s dětmi,
 - 3. nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností,
 - 4. zajištění podmínek pro přiměřené vzdělávání,
- b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím: aktivity umožňující lepší orientaci ve vztazích odehrávajících se ve společenském prostředí
- c) sociálně terapeutické činnosti: socioterapie, jejíž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob,
- d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:
 - 1. pomoc při vyřizování běžných záležitostí,
 - 2. pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob.“ (Zákon o sociálních službách - vyhláška)

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou součástí Typologie sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí. (Herzog, 2007)

Dle zákona o sociálních službách je za sociální službu považováno celé zařízení NZDM, a to včetně nabízených volnočasových aktivit. Nizkoprahové zařízení pro děti a mládež se tedy nedělí na volnočasové aktivity a sociální služby, ale společně tyto dvě složky tvoří jednotný celek.

1.2 Veřejný závazek NZDM

„Poskytovatel má písemně definováno a zveřejněno poslání, cíle a zásady poskytované sociální služby a okruh osob, kterým je určena, a to v souladu se zákonem stanovenými základními zásadami poskytování sociálních služeb, druhem sociální služby a individuálně určenými potřebami osob, kterým je sociální služba poskytována.“ (vyhláška č. 505/2006)

Veřejný závazek směřuje k tomu, aby lidé nebyli vylučováni ze svých přirozených vazeb a mohli uplatňovat svou vůli, organizace chrání uživatele před negativním hodnocením. (Matoušek, 2007)

1.2.1 Poslání

„Posláním NZDM je usilovat o sociální začlenění a pozitivní změnu v životním způsobu dětí a mládeže, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci, poskytovat informace, odbornou pomoc, podporu, a předcházet tak jejich sociálnímu vyloučení.“ (ČAS, 2008, s. 3)

Hlavním smyslem poslání NZDM je navazování kontaktu s jednotlivci a skupinami, tyto navázané kontakty nadále udržet. Jedná se především o klienty, kteří se vymykají ze standardních sociálních systémů, anebo se vůči těmto systémům vyhraňují. Klient nevyužívá žádnou ze sociálních služeb a svou situaci nepovažuje za problematickou. (Racek, 2007)

1.2.2 Cílová skupina

Cílová skupina zařízení by měla být definována základními charakteristikami (věk, pohlaví, místo bydliště, společenské postavení, náročná životní situace, rizikové osobnostní faktory apod.) (Matoušek, 2007)

Dle Staníčka, Syrového, Herzoga (2007, s. 87) je cílová skupina definována především podle znaků vztahujících se k osobám klientů. Těmito primárními definičními znaky mohou být např. věk, pohlaví, příslušnost k národnostní či etnické skupině, subkultuře apod.

Sekundární definiční znaky (týkající se vybraného problémového jevu) vysvětlují, proč je daná osoba klientem a co takové osobě určité zařízení může nabídnout.

Čtyři úrovně definování cílové skupiny (Staniček, ed., 2007, s.92)

1. Abstraktní (všeobecná, ideální) cílová skupina = motto, poslání organizace
Úroveň, na které můžeme dát veřejnosti jasnou, ale jednoduchou zprávu o svém nastavení – pro koho jsme určeni.
2. Obecná cílová skupina = základní rámec, koncepce (kdo je a kdo není klient)
Základní vymezení primárních i sekundárních znaků. Negativní vymezení (kdo do cílové skupiny nespadá).
3. Konkrétní cílová skupina = aktuální zadání, projekt (s kým pracujeme)
Podrobné vymezení a rozbor sekundárních znaků v takovém rozsahu, abychom mohli nastavovat konkrétní cíle a prostředky.
4. Pracovní cíle = model typického klienta .
Detailní vymezení a rozbor sekundárních znaků a jejich následná syntéza (složení těch nejčastějších znaků či nejextrémnějších znaků tak, aby nám vznikl typický klient).

Sociální služby jsou všem klientům poskytovány stejně bez ohledu na původ, náboženské vyznání, politickou orientaci, sociální postavení, rasu, sexuální orientaci nebo pohlaví.

Součástí služby však není podsouvání ideologie nebo náboženského přesvědčení. (ČAS, 2008)

Cílovou skupinou NZDM jsou děti a mládež, které:

- a) zažívají nepříznivé sociální situace

Jde o:

- konfliktní společenské situace
- obtížné životní události
- omezující životní podmínky

b) jsou ve věkových skupinách:

- od 6 do 12 let
- od 13 do 18 let

- od 19 do 26 let
- c) žijí nebo se pohybují v konkrétní lokalitě, kterou lze vymežit:
- sociálně
 - geograficky
- d) vztahují se k nim další (doplňkové) charakteristiky:
- nemohou nebo nechtějí se zapojit do standardních volnočasových aktivit
 - vyhýbají se standardním formám institucionalizované pomoci a péče
 - dávají přednost neproduktivního trávení volného času
 - dávají přednost trávení volného času mimo rodinu či jinou sociální skupinu
 - mají životní styl, díky kterému se dostávají do konfliktů, který je ohrožující pro ně samé nebo jejich okolí
 - nepřicházejí s jasnou zakázkou nebo ji nedovedou či nechtějí definovat tak, jak to vyžadují jiné typy služeb. (ČAS, 2008, s. 4)

Nepříznivou sociální situaci můžeme dále rozlišit:

- *Konfliktní společenské situace* jsou situace v rozporu se společenskými, právními a kulturními normami (vandalismus, domácí násilí, pohlavní zneužívání, rasismus, generační konflikty, záškoláctví, projevy šikany, atd.).
- *Obtížné životní události* jsou situace, ve kterých se jedinec obtížně pohybuje a není schopen je řešit vlastními silami (rozpad rodiny, partnerské problémy rodičů, těhotenství u dospívající dívky, partnerské problémy, problémy s volbou školy a povolání, obtížné situace v rodině, ve škole a mezi vrstevníky, atd.).
- *Omezující životní podmínky*, které zapříčiňují život v prostředí, který má za následek omezení psychosociálních dovedností, zejména v oblasti rodinné a sociální (neschopnost navázání vztahů, pasivní životní stereotypy, absence zájmů, pocit odcizení, neschopnost adaptace, atd.). (Racek, Herzog, 2007)

1.2.3 Cíle

Definice cílů organizace má být provázána s ohraničením cílové skupiny. (Matoušek, 2007)

Matoušek (2007) uvádí: Cílová skupina i cíle organizace by měly být popsány v základních dokumentech, kterými poskytovatelé sociálních služeb organizaci charakterizuje.

Cíle mohou být definovány jako:

- změna ve znalostech cílové skupiny (např. klienti vědí, co je trestný čin nebo vědí, jak účinkují drogy).
- změna v postojích cílové skupiny (např. klienti odsuzují trestnou činnost, užívání drog).
- změna v určitém druhu chování cílové skupiny (např. klienti se vyhýbají užívání drog, asertivně uplatňují svá práva) – tento druh cíle je upřednostňován, neboť se promítají do sociální oblasti, kde se klient pohybuje.
- změna v problému / v několika problémech – možnost záznamu o vývoji problému, které mohou být individualizované. Všechny problémy, na kterých se dohodne klient s poskytovatelem se pak shromáždí dohromady (např. problém s nalezením práce, opakující se sebevražedné myšlenky).
- změna v úrovni fungování nebo v kvalitě života – komplexnější ukazatelé, mohou zahrnovat popisy chování i problémů (např. úroveň péče o zevnějšek nebo o vlastní zdraví).

„Cílem NZDM je dětem a mládeži zabezpečit:

- podporu pro zvládnutí obtížných životních událostí
- snížení sociálních rizik vyplývajících z konfliktních společenských situací, životního způsobu a rizikového chování
- zvýšení sociálních schopností a dovedností
- podporu sociálního začlenění do skupiny vrstevníků i do společnosti, včetně zapojení do dění místní komunity
- nezbytnou psychickou, fyzickou, právní a sociální ochranu během pobytu v zařízení a podmínky pro realizaci osobních aktivit
- zlepšovat kvalitu jejich života
- předcházet nebo snížit zdravotní rizika související s jejich způsobem života
- lepší orientaci v jejich sociálním prostředí
- podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace.“ (ČAS, 2008, s. 4)

Kontaktovat a udržovat kontakt s klienty a cílovými skupinami je základním cílem preventivní kontaktní sociální služby NZDM. Vyhledávají klienty, kteří nevyužívají nebo nechtějí využívat služeb a nabídek ve své lokalitě. Prostřednictvím individuálního přístupu ke každému klientovi se snaží podporovat jejich potřeby, samostatný rozvoj, soběstačnost a svéprávnost. Mezi další cíle patří eliminace škod, které cílová skupina svým rizikovým chováním a jednáním napáchala. Změna skupinové normy, ale i změny u jednotlivců jsou hlavní snahou NZDM. (Racek, Herzog, 2007)

1.2.4 Principy nízkoprahovosti

NZDM vychází z principů poskytování sociálních služeb. Jedním z nich je významný specifický princip, definovaný jako nízkoprahovost. (ČAS, 2008)

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež vytvářejí službu tak, aby poskytovala maximální dostupnost, ve snaze odstranit časové, prostorové, psychologické a finanční bariéry, které by bránily jedinci z cílové skupiny vyhledat prostory zařízení a využít nabídky poskytovaných služeb.

- Zařízení nabízí prostředí, které je svým charakterem a umístěním podobné přirozenému prostředí cílové skupiny.
- Pro omezení vstupu klienta do zařízení není důvodem pasivita nebo názorová odlišnost.
- Klientům je zaručena anonymita. Dokumentace, v nichž jsou obsaženy osobní údaje klienta musí být vedena se souhlasem a vědomím klienta, že do ní může kdykoliv nahlížet. Zařízení získává jen ty údaje o klientovi, které jsou nezbytně nutné pro poskytování odborných a kvalitních služeb.
- Podmínkou není členství ani jiná forma registrace. Klient může do zařízení přijít a odejít podle své vůle, v rámci otvírací doby zařízení. Pravidelná docházka není podmínkou užívání služby. Povinností klienta není zapojit se do připravených činností.
- Sociální služby jsou poskytovány zdarma.
- Provozní doba zařízení odpovídá potřebám uživatele. Je k dispozici v době, kdy uživatel má podmínky přijít do zařízení (jak z hlediska dne, tak měsíce a roku). Provozní doba služby je stabilní a nedochází k jejím častým výpadkům.

Službu může využít kdokoliv z cílové skupiny bez omezení, pokud svým chováním a jednáním neomezuje a neohrožuje sám sebe, ostatní uživatele, pracovníky nebo efektivitu služby. (ČAS, 2008)

S pojmem nízkoprahovosti je spojena řada významných aspektů, které charakterizují takto zaměřená zařízení:

- a) *dostupnost služby* (časová – být k dispozici, když to klient potřebuje, místní – pohybovat se v přirozeném prostředí klienta, finanční – poskytovat služby zdarma, nebo za symbolickou částku)
- b) *citlivost k roli „klienta“ a respekt k procesu* – jedinec se stává zpočátku zájemcem o službu, a teprve později uživatelem služby
- c) *nabídka služeb s přijetím otevřené diskuse a následné vlastní volby*
- d) *akceptace životních obtíží*, tak jak je dospívající cítí a sděluje, respektování toho, že o některých věcech nechce mluvit
- e) *bezpečí a anonymita klienta* (Klíma, Jedlička, 2007)

Nízkoprahové služby disponují s dosti širokým rejstřík metod, přístupů a strategií. Nejvíce známé jsou v oblasti sociální práce na ulici, neboli terénní práce – streetworku, která působí přímo v prostředí, v němž se nacházejí cílové skupiny. Běžná jsou kontaktní centra pracující zejména s drogově závislými nebo mladými prostitutky. Do podvědomí veřejnosti vstoupila preventivně orientovaná nízkoprahová „volnočasová“ zařízení nebo komunitní centra pracující s neorganizovanou mládeží. (Klíma, Jedlička, 2007)

2 PROBLÉMOVÉ DĚTI A MLADISTVÍ

V posledních desetiletích se obraz, průběh a význam období adolescence výrazně změnil. Mnoho dnešních dospívajících nepocítuje svoje dospívání jako období plné krizí, konfliktů, střetů s autoritami a společenskými normami. (Macek, 2003)

Dospívání je vývojovým obdobím, které je velmi citlivé pro rozvoj tzv. rizikového a problémového chování a objevuje se zvýšený výskyt obtížných životních událostí. (Stavjaníková, 2007)

2.1 Dospívání

Dospívání je charakteristické ukončením základní školní docházky a volbou povolání. V období dospívání se objevuje dvojí charakter projevů, a dvě navazující stadia: puberta (dle Hurlockové - dívky: 12–16, hoši: 13–17let) a adolescenci (dle Hurlockové – dívky: 17–19, hoši: 18–20 let). V průběhu těchto dvou stadií se jedinec musí během několika let proměnit tělesně, fyziologicky, psychicky i společensky na dospělého člověka se zformovanou a vyhraněnou osobností, uceleným světovým názorem, připraveného k produktivní práci v zaměstnání, k zodpovědnému manželství a rodičovství i k začlenění do občanského života. Dospívání není pouze stadiem následujícího životního uplatnění, ale svébytnou fází života. (Čačka, 2000)

„Dospívání je obtížným stadiem vývoje nejméně ze dvou důvodů:

1. Prudkými fyziologickými změnami oslabená nervová soustava navozuje nervovou i emoční labilitu.
2. Pocity nejistoty, které zákonitě provázejí samostatné hledání osobních východisek adaptace, jsou také faktorem konfliktů vnitřních i s okolím.“ (Čačka, 2000, s. 223)

Vývojovým úkolem období adolescence je vytvoření identity vlastního já (ego-identity). Sjednocují se zde předchozí fáze vývoje – dospívající má zformovat svou zkušenost se svou osobností do smysluplného celku a připravit se na další vývojová období. (Macek, 2003)

Na hodnotách, tradicích, normách dané společnosti a stylu rodinného života je závislý průběh dospívání. (Macek, 2003)

Macek (2003) se zmiňuje o procesu utváření identity v období dospělosti takto: tento proces je mnohvrstevnatý. Odpověď na otázku „kdo jsem“ je důležitou kvalitou i vědomí

vlastní stability, kompetence a pohody. Identita má v sobě zahrnutou sebereflexi, sebepojetí a sebehodnocení. Klíčové jsou odpovědi na otázky, které se týkají vlastního místa a směru („kam patřím“, „k čemu směřuji“, „co je moje osobní perspektiva“), smyslu a vůdčích hodnot („co považuji v životě za důležité a v čem vidím jeho smysl“, „čím se řídím“), dále otázky související s pocitem vlastní kompetence a spokojenosti se svým životem „mám vliv na to, co dělám a jak žiji“).

Hill, Miller, Hurrelmann (In Macek, 2003) uvádí: *Vývojové úkoly* typické pro období *dospívání*:

- Přijetí vlastního těla, fyzických změn, pohlavní zralosti a role.
- Kognitivní komplexita, flexibilita a abstraktní myšlení – schopnost aplikovat intelektový potenciál v běžné každodenní zkušenosti.
- Uplatnění emocionálního a kognitivního potenciálu ve vrstevnických vztazích, schopnost s dovednost vytvářet a udržovat vztahy s vrstevníky obojího pohlaví.
- Změna vztahů k dospělým (rodičům, dalším autoritám).
- Získání představy o ekonomické nezávislosti a směřování k určitým jistotám (volba povolání, základní profesní kvalifikace, představa o budoucí profesi).
- Příprava na partnerský a erotický vztah, rodinný život.
- Rozvoj intelektu, emocionality a interpersonálních dovedností zaměřených ke komunitě a společnosti.
- Představa o budoucích prioritách v dospělosti - důležitých osobních cílech a stylu života.
- Ujasnění hierarchie hodnot, reflexe a stabilizace vlastního vztahu ke světu a životu.

Ne vždy, dospívající přicházející změny vítají s radostí a pozitivním přístupem. U některých z nich se objevuje strach, nejistota, pochybnosti. Pociťují, že dětství končí a přichází něco jiného. (Weikert, 2007)

Dospívání je charakterizováno jako most mezi dětstvím a dospělostí. (Macek, 2003)

Každý jedinec by si měl postupně přivykat lidským aktivitám, týkající se oblastí života jako jsou láska, práce a hra. Dospívání považujeme za stabilitu a přizpůsobení se základním oblastem existence na určité úrovni. (Čačka, 2000)

2.1.1 Vliv vnějšího prostředí na dospívajícího

Na počátku tohoto vývojového období mají velký vliv rodiče, sourozenci, spolužáci a přátelé. Mění se také povaha interakce s okolím. Dospívající žádá větší autonomii a změnu přístupu. Objevuje se potřeba svobody, nezávislosti a samostatnosti, což vede k častým konfliktům dospívajícího s okolím. Dospívající jedinec není ještě schopen samostatného života, snaží se samostatně rozhodovat, ale i tvrdošijně uskutečňovat své vlastní záměry. (Vágnerová, 2000)

Rodiče mívají dojem, že se svým potomkem ztrácejí kontakt. Děti mají své zájmy a kamarády, a k rodičům se chovají, jako by je nepotřebovaly. I přesto, že se to nezdá, dospívající své rodiče potřebuje mnohem víc, než kdy jindy. Pomalu vrůstají do světa dospělých a osamostatňují se, ale nadále potřebují podporu, vedení a povzbuzení. (Sharry, 2006)

Vzpoura v tomto období je normální jev, který má i svůj vývojový smysl. Usnadňuje vymanění se z dětské citové závislosti a je formou ověřování vlastních sil, která směřuje k vytvoření zralejšího vztahu ke starší generaci. (Vágnerová, 2000)

Dospívající si uvědomuje sám sebe jako nositele nejrůznějších rolí a jako aktéra vlastního chování v nejrůznějších situacích. Zažívá zmatek nad vlastními pocity a prožitky. (Macek, 2003)

2.1.2 Školní docházka v období dospívání

„Třída je společenské prostředí, v jehož rámci probíhá nejen učení, ale i uspokojování širších psychických a sociálních potřeb osobnosti mladistvého. Třídní kolektiv má, jako jiné vrstevnické skupiny, svou strukturu (role, pozice), pojetí organizace (cíle, normy, hodnoty) a dynamiku (sankce, odměny). V třídních kolektivech často vládne falešná solidarita cílená proti školní práci, disciplíně, učitelům apod.“ (Matoušek, 2003, s. 75)

Pozice a role, které jedinec v této skupině získá jej ovlivňují v jeho dalším rozvoji osobnosti. (primus, sportovec, společenský aktivista, iniciátor akcí, třídní blázen aj.) Tyto role sebou přinášejí individuální zvláštnosti, která ovlivňuje způsoby jednání a usměrňuje roz-

hodování. (Matoušek, 2003)

„Soužití ve třídě je bohatým zdrojem sociálních zkušeností. Možnost vzájemného kontaktu je na počátku dospívání významnou posilou.“ (Matoušek, 2003, s. 75)

2.1.3 Vrstevnické vztahy u dospívajících

Vrstevnické vztahy jsou jedinečné, nezastupitelné a velmi důležité v období dospívání. V životě dospívajícího jsou na prvním místě, i přesto že rodina je trvale důležitá. Ve vztazích mezi dospívajícími jde o střetávání a konfrontaci než o přátelství a blízkost. (Macek, 2003)

Weikert (2007, s. 220) uvádí, že: „Parta je pro mladého člověka obzvláště důležitá. Nabízí emocionální zázemí při odpoutávání od rodiny. Dospívající sdílí myšlenky, pocity, zkušenosti a zážitky s druhými lidmi. Posílí ho zkušenost, že ostatní prožívají podobné věci. Skupina vrstevníků jej obohacuje o zkušenosti a dává nové podněty, které zkouší.“

Přátelství mezi dospívajícími je nejsilnější v tomto období, přátelé si jedinec volí zpočátku podle vnějších znaků (vzhled, odvaha), postupně věnuje pozornost při výběru přátel jejich charakterovým vlastnostem. (Vágnerová, 2000)

Skupina ovlivňuje chování svých členů, do takové míry, jak moc jim na členství záleží. Součástí jsou určité komunikační vzorce (slovník, hlučnost, gestikulace). Dospívající ve své skupině získává pocit výjimečnosti a vlastní důležitosti, i za cenu ztráty vlastního přesvědčení. V procesu přizpůsobování se vrstevnické skupině může docházet k přejímání některých sociálně-patologických jevů např. zneužívání omamných a návykových látek, vandalismus, záškoláctví apod. (Vágnerová, 2000)

2.2 Problémové chování u dospívajících

Macek (2003) uvádí: Sociální deviace se staly v posledním desetiletí mnohem viditelnější než v období komunistického režimu. Od devadesátých let je zaznamenán nárůst problémového chování u dospívajících. Vliv na tuto změnu měla nižší státní a institucionální kontrola nad chováním občanů, i mládeže, větší benevolence, tolerantnost a respekt k „subkultuře teenagerů“. Jako další možné příčiny, lze považovat například větší důraz na

výkonovou orientaci, zvýšenou preferenci materiálních hodnot u některých skupin obyvatelstva, větší tlak na vlastní rozhodování, názornou pluralitu a osobní svobodu.

Svoboda (2007, s. 45) vymezuje „*neorganizovanou mládež*“ jako mladé lidi procházející obdobím tranzitu mezi dětstvím a dospělostí, na pozadí postmoderní společnosti, ve které se setkávají s životními problémy, které nejsou schopni sami řešit, a prožívají proto tzv. moratorium dospělosti.

„*Status moratoria* je charakteristický tím, že člověk zažívá krizi identity spojenou se stavu úzkosti a s pochybnostmi, aniž by však na sebe bral skutečné závazky. Pouze v této oblasti experimentuje, zkouší si určité role, objevuje hodnoty a rozvíjí různé zájmy.“ (Macek, 2003, s.20)

Dospívání je velmi citlivé období pro rozvoj problémového chování. Jedná se o poškozování tělesného nebo duševního zdraví dospívajícího a problémové chování spojeného s ohrožením společnosti.(Macek, 2003)

Durkin, „et al.“ (In Macek, 2003) mezi problémové chování dospívajících řadí:

- predelikventní chování a páčání trestné činnosti,
- agrese, násilí, šikana a týrání,
- užívání drog,
- sexuální rizikové chování,
- poruchy příjmu potravy,
- sebevražedné pokusy a dokonané sebevraždy,
- rizikové sporty,
- rizikové řízení motorového vozidla.

Třetinu trestné činnosti mladistvých tvoří majetková trestná činnost, a to krádeže. Jde o „prosté krádeže“, tento trestný čin představuje zájem delikventů o peníze, alkohol a cigarety, spotřební elektroniku, jízdní kola, motorová vozidla. Tato nelegální činnost je páčána většinou ve skupině (party, gangy), které jsou někdy napojeny na dospělé osoby. (Macek, 2003)

Přibývá trestných činů spáchaných pod vlivem alkoholu nebo jiných drog. Novou trestnou činností se v minulém desetiletí stala prostituce mladistvých, obchod s pornografií a násilné trestné činy a také vraždy, které jsou motivované rasově a nacionalisticky. (Macek, 2003)

Je třeba odlišit delikventní chování dospívajícího a dospělého jedince, i přesto, že často na sebe navazují. (Matoušek, „et al.“, 1996)

Dle Macka problémové neboli rizikové chování nejsou jen společensky nebezpečné aktivity, ale také chování poškozující zdraví a přirozený vývoj. Je důležité vědět, co sami dospívající vnímají jako rizikové, nebezpečné a ohrožující.

Faktory ovlivňující výskyt delikventního chování u dospívajících se vztahuje především k jejich rodině a rodinnému prostředí, vzdělání a životnímu stylu. (Jedlička, „et al.“, 2004)

Model vztahů mezi problémovým chováním a jeho determinantami navrhli R. a S. Jessorovi (1975). Zahrnuje vzájemně související faktory, které ovlivňují chování:

- a) demografické charakteristiky a charakteristiky sociální struktury,
- b) socializační vlivy,
- c) vnímané charakteristiky prostředí,
- d) osobnostní charakteristiky adolescentů. (Macek, 2003)

K problematickému vývoji dospívajících dochází v rodinách kriminálků, alkoholiků, drogově závislých, ale i lidí, kteří dlouhodobě nepracují. Absence lásky, pocitu bezpečí, nedůslednost ve výchově, nezdravá ochrana dítěte může zapříčinit negativní vliv ve vývoji mladého jedince. (Jedlička, „et al.“, 2004)

Existuje několik faktorů, které můžeme považovat za příčiny delikventního chování mládeže. Jedním z těchto faktorů je rodina, dále je to vrstevnická skupina, neefektivní trávení volného času, neboli nuda, dědičnost, duševní onemocnění. Faktorů ovlivňující chování jedince je několik, nelze přesně specifikovat všechny a vymezit spojitosti mezi nimi. Velká část kriminálních činů vzniká a realizuje se ve skupině, nikoliv v rodině. Rodina je hybnou silou a přináší jedinci pocit vlastní jistoty a identity. (Matoušek, „et al.“, 1996)

Dospívající tráví většinu dne sami bez dohledu dospělého člověka. Pokud nejsou ve škole, tráví svůj volný čas bez kontroly se svou vrstevnickou skupinou. Prokazatelně je větší vliv party u dětí, které pochází z nefunkčního rodinného prostředí. (Matoušek, ed., 2005)

Za další příčiny problémového chování u dospívajících můžeme považovat například neúplnou rodinu, děti mladých matek, děti ohrožené syndromem CAN a další. U dětí a mladistvých pocházejících z takových to rodin je větší pravděpodobnost, že jedinci budou páchat trestnou činnost. (Sak, Saková, 2004)

Určitý negativní vliv mají i masová média, zejména televizní pořady vysílající násilí a zábavu. (Matoušek, ed., 2005)

Život ve městech nabízí mladým lidem mnoho příležitostí k rizikovému trávení volného času (herny, bary, diskotéky). Mladí lidé mají možnost využít různých typů návykových látek, aniž by jim byli kladeny, nějaké překážky. (Matoušek, ed., 2005)

Společnost by měla poskytovat mládeži dostatečné možnosti trávení volného času, a tím zajistit rozvoj obecných i specifických schopností mladé generace a zároveň potlačit rozvoj negativních vlivů. Talent mládeže a uspokojení jejich potřeb a zájmů potlačuje tendence k negativního sociálního zrání. (Sak, Saková, 2004)

Volný čas má pro jedince význam relaxační, rekreační a také rozvojový. Jedná se o čas, který si dospívající naplňuje svými zájmy a zálibami, podle své nálady a pocitů. Jde především o činnosti mimopracovní, mimoškolní, které nastupují po naplnění biologických, existenčních, individuálních a rodinných potřeb. (Sak, Saková, 2004)

Nejdůležitější je zvolit vhodný způsob práce s problémovými dospívajícími. Můžeme volit práci ve skupině nebo jinou z metod sociální práce. (Matoušek, „et al.“, 1996)

3 NZDM V KONTEXTU SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

„Sociální služby jsou poskytovány lidem společensky znevýhodněným, a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, případně je v maximální možné míře do společnosti začlenit, nebo společnost chránit před riziky, jejichž jsou tito lidé nositeli. Sociální služby proto zohledňují jak osobu uživatele, tak jeho rodinu, skupiny, do nichž patří, případně zájmy širšího společenství.“ (Matoušek, 2007, s. 9)

Zákon o sociálních službách hovoří o NZDM jako o zařízení, ve kterém se realizuje sociální práce, ale současně je i primárním prostředkem k navázání kontaktu s jedincem, prostřednictvím volnočasových aktivit, které však nepatří do oblasti metod sociální práce, nebo služeb.

Sociální služby jsou v souladu s principem rovných příležitostí pro každého jedince, který potřebuje pomoc. Zároveň musí umožnit řešení situací jednotlivých klientů v jejich přirozeném prostředí a zachovat nejvyšší míru samostatnosti, spolu se způsobem, který je v souladu s jeho zájmy a potřebami. (Kozlová, 2005)

Kvalita poskytování sociálních služeb souvisí s dodržováním lidských práv a základních svobod a se zachováním důstojnosti člověka. (Macek, 2007)

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež patří mezi zařízení poskytující služby sociální prevence. Cílem těchto organizací je předcházet a minimalizovat sociální a zdravotní rizika spojená s určitým způsobem života cílové skupiny. (Janebová, 2007)

„*Služby sociální prevence* napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.“ (Zákon o sociálních službách)

3.1 Poskytovatelé sociálních služeb

Sociální služby lze poskytovat na základě oprávnění k poskytování sociálních služeb, které vzniká rozhodnutím o registraci, vydaným příslušným krajským úřadem. Krajský úřad ve-

de registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV jej spravuje v elektronické podobě. Registrace je povinná u fyzických i právnických osob, ale také u organizační složky státu nebo územně samosprávného celku, jehož jménem bude sociální služby poskytovat organizační složka územně samosprávného celku. (Matoušek, 2007)

Zákon o sociálních službách uvádí tyto *podmínky registrace*:

- podání písemné žádosti o registraci,
- bezúhonnost a odborná způsobilost všech fyzických osob, které budou přímo poskytovat sociální služby,
- zajištění hygienických podmínek, pokud budou služby poskytovány v zařízení,
- vlastnické nebo jiné právo k objektu či prostorách, v nichž budou sociální služby poskytovány,
- zajištění materiálních a technických podmínek odpovídajících druhu poskytovaných sociálních služeb,
- skutečnost, že na majetek žadatele nebyl prohlášen konkurz.

Dále tento zákon stanoví, že registraci může registrující orgán zrušit, pokud poskytovatel sociálních služeb nesplňuje podmínky registrace, nebo závažně porušuje své povinnosti a na základě toho mu byla uložena sankce za správní delikt, nebo nesplňuje standardy kvality poskytovaných služeb a tento nedostatek odstranit. O zrušení registrace může požádat i poskytovatel sociálních služeb, v případě, že se rozhodne svou činnost ukončit. Zrušení registrace má sankční význam, z toho důvodu aby nedocházelo k porušování práv klientů.

3.1.1 Standardy kvality sociálních služeb

Standardy kvality sociálních služeb v České republice směřují k vytvoření kvalitního systému sociálních služeb. Především vycházejí z Deklarace lidských práv a svobod a z právních dokumentů naší republiky. (Kolektiv autorů, 2006)

Ministerstvo práce a sociálních věcí v souvislosti s reformou sociálních služeb vytvořilo standardy kvality sociálních služeb. (Kozlová, 2005)

Standardy jsou normy požadované úrovně kvality sociálních služeb a jejich dosažení je prokazatelné a také ověřitelné. (Kozlová, 2005)

Registrační standardy kvality sociálních služeb můžeme rozdělit:

A. Procedurální standardy

- Cíle a způsoby poskytování služeb (možnost využít místních institucí a přirozeně vztahových sítí, zachování běžného způsobu života klienta)
- Ochrana práv uživatelů sociálních služeb (respekt k právům každého klienta – Listina základních práv a svobod a další platné právní akty)
- Jednání se zájemcem o službu (před uzavřením smlouvy je klient seznámen se všemi podmínkami poskytované služby, zjištění zakázky, formulace cíle)
- Dohoda o poskytování služby (služby jsou poskytovány na základě uzavřené dohody)
- Plánování a průběh poskytování služeb (služby vychází na základě osobních cílů a potřeb, přiměřené plánování a kontrolování)
- Osobní údaje (shromažďování a evidence údajů o klientovi, zpracování osobních údajů = platné obecné závazné normy)
- Stížnosti na kvalitu nebo způsob poskytování sociálních služeb (možnost stížnosti na poskytované služby a jejich kvality, bez jakéhokoliv postihu)
- Návaznost na další zdroje (podpora klientů ve využívání služeb v dané lokalitě v případě potřeby)

B. Personální standardy

- Personální zajištění služeb (struktura, počet, vzdělání, dovednosti pracovníků odpovídají potřebám klientů, naplňování standardů)
- Pracovní podmínky a řízení poskytování služeb (kvalitní podmínky a pravidla pro výkon kvalitní práce)
- Profesní rozvoj pracovníků a pracovních týmů

C. Provozní standardy

- Místní a časová dostupnost služby (místo, denní doba odpovídají cílům a charakteru služby, potřebám klientů)
- Informovanost o službě (dostupnost služeb, propagace zařízení)

- Prostředí a podmínky pro poskytování služeb (prostředí, podmínky = kapacita, charakter služby, potřeby klientů)
- Nouzové a havarijní situace (vypracován postup havarijních a nouzových situací, připravenost pracovníků na tyto situace)
- Zajištění kvality služeb (zvyšování kvality poskytovaných služeb)
- Ekonomika (plán zdrojů pro financování služeb, hospodaření s financemi odpovídající platným obecně závazným normám) (Kolektiv autorů, 2006)

3.2 Obsah sociálních služeb v NZDM

„Sociální službou je činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění.“ (Zákon o sociálních službách)

Metodami sociální práce využívanými v NZDM jsou zejména tyto:

- Sociální šetření (náhled na sociální situaci klienta)
- Sociálně-právní poradenství (znalost klienta v oblasti sociálního zabezpečení a v sociálně-právních otázkách, týkající se vzdělávání, výchovy, zdraví, rodiny)
- Analytická, metodická a koncepční činnost v sociální oblasti (analýza sociálně patologických jevů a možnost řešení)
- Odborné poradenství (primární, sekundární, terciální prevence)
- Monitoring (vyhledávání klientů v dané lokalitě)
- Krizová intervence
- Sociální poradenství (pomoci klientovi vyřešit jeho problém)
- Sociální rehabilitace (pomoci klientovi, co nejlépe se s žít s jeho problémem, který nelze odstranit) (Janebová, 2007)

Činnosti vykonávané v rámci provozu NZDM jsou, zejména sociální služby, které můžeme dále rozlišit na jednotlivé výkony, dále pobyt v zařízení, volnočasové aktivity a preventivní - pedagogické výkony dělící se na doučování, jednorázové a dlouhodobé programy.

Racek, Herzog (2007) blíže popisují jednotlivé *výkony sociálních služeb*, realizovaných v *nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež*:

➤ Sociální služby:

Kontaktní práce = specifický druh kontaktu s klientem, jehož cílem je vybudování dostatečné, vzájemné důvěry a podmínek potřebných pro rozvíjení kontaktu a poskytování dalších služeb. Budovat schopnost klienta vyjádřit své potřeby a naučit se využívat nabídky služeb zařízení. Kontaktní práce má nejčastěji podobu rozhovoru a dělíme ji na kontaktní práci v klubu, kontaktní práci v kontaktní místnosti a navázání prvního kontaktu.

Situační intervence = sociálně pedagogická práce v situacích s výchovným obsahem, které vznikají při realizaci služby. Pracovník vstupuje do interakcí mezi uživateli služby, předkládá podněty, sleduje situace a využívá dalších technik, které zefektivní výchovnou situaci.

Informační servis uživatelů = poskytování určitých informací klientovi. Informační servis využívá ústní formy, nebo také písemné (letáky, vytištěné údaje). Tématicky mohou být informace zaměřeny na základní instrumentální témata (např. škola, rodina, zájmy, sex, partnerské vztahy, kouření, drogy), sociálně právní a zdravotní témata (právní normy, bezpečný sex, rizika užívání návykových látek) nebo specifická témata na základě dohody s klientem.

Poradenství = probíhá prostřednictvím rozhovoru s klientem. Průběh poradenství: vyhodnocení situace, nabídka rady, informací a řešení, vedoucích k odstranění obtíží. Jedná se o řešení aktuálních problémů a o zvyšování schopností klienta své problémy řešit. Poradenství v NZDM se zaměřuje především na problémy týkající se vztahů, rodiny, sexu, návykových látek, školy, volného času, sociálně právní a jiné.

Krizová intervence = řešení krizové situace v životě klienta. Diagnosticko-terapeutický přístup přispívající ke zvládnutí psychické krize. Jedná se o pozorování chování uživatele, posouzení aktuálního psychického stavu, rozhovor o příčinách krizového stavu, cílenou intervenci zaměřenou na zvládnutí potíží, návrh opatření krizové situace. Pracovník bez kvalifikace poskytne klientovi v krizi pomoc pouze v rozsahu akutní intervence s odkázáním na odborníka.

Zprostředkování dalších služeb = dojednání návazné služby v zařízeních návazné péče, fyzický doprovod do těchto zařízení a asistenci při jednáních v těchto zařízeních.

Kontakt s institucemi ve prospěch klienta = intervence realizované pracovníkem (ústně, telefonicky, písemně) u institucí návazné péče nebo dalších institucí ovlivňující klientův život. Kontakt je prováděn se souhlasem a vědomím klienta.

Případová práce = dlouhodobá individuální práce. Případová práce je plánovaná a má určitý postup:

- společné vydefinování kontraktu
- vytvoření podrobného individuálního plánu a stanovení podmínek kontraktu
- vedení podrobné dokumentace, s níž je klient souhlasí
- pravidelné zhodnocení kontraktu s klientem
- práce je časově ohraničená, je stanoven její začátek a konec
- konzultace vedení případu klienta na intervizních a supervizních setkáních týmu, pravidelná reflexe

Práce se skupinou = cílená aktivita poskytovaná skupině klientů, zaměřená na rozvoj psychosociálních dovedností, časově a prostorově ohraničená.

Práce s blízkými osobami = poradenství a informační servis, poskytované blízkým osobám klienta (rodiče, přátelé, kamarádi, atd.), realizované pouze se souhlasem klienta.

➤ **Pobyt v zařízení:**

Prostředek pro navázání kontaktu s klientem. Příležitost pro kontaktní práci a specifické preventivní programy cílené na skupinu.

➤ **Preventivní a pedagogické výkony:**

Preventivní programy vytvořené na základě zakázky ze strany klientů nebo určitých potřeb cílové skupiny.

Můžeme rozlišit:

- *Jednorázové / příležitostné programy* – programy týkající se určité oblasti rizikového chování (distribuce letáků, informační stánek na veřejné akci).
- *Dlouhodobé programy* – programy zaměřující se na předávání specifických dovedností, zkušeností a chování. Předávání probíhá prostřednictvím běž-

ných metod sociální práce. Součástí dlouhodobého programu je vyhodnocení výsledků.

- *Doučování* – hlavní formou je individuální doučování vycházející z potřeb klienta. Rozlišujeme doučování dlouhodobého či krátkodobého rázu. Skupinové doučování je realizované na základě vydefinovaných potřeb cílové skupiny a lokality.

➤ Činnosti v rámci volnočasových aktivit:

Těchto činností využívají klienti, kteří nepatří do cílové skupiny NZDM na základě jiných kritérií, než je smysluplné využití volného času. Volnočasové aktivity jsou prostředkem k sociální práci. (workshopy, turnaje, koncerty, lezení na stěně, hudební zkušebna, atd.)

Aktivity, které by mohly ohrozit základní práva klienta nepatří k aktivitám nabízeným v NZDM, ani do oblasti sociální práce pracovníka v takovém to zařízení. (výměna injekčních stříkaček drogově závislému, oddílové schůzky, komerční aktivity, psychoterapie, atd.) (Racek, Herzog, 2007)

4 SOCIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ PŮSOBENÍ V NZDM

Programy primární prevence jsou nedílnou součástí ostatních aktivit NZDM. Připravený program je třeba zařadit ve vhodný okamžik, kdy pracovník předpokládá, že je pro realizaci takového programu správný čas nebo také pracovníci vytvářejí příležitosti pro uplatnění programu. Nelze provádět preventivní program na úkor jiných principů programu (např. principu nízkoprahovosti). (Herzog, 2007)

Na dospívající ohrožené rizikovým chováním jsou zaměřované preventivní programy, realizované pracovníky nízkoprahových klubů pro děti a mládež, kteří vycházejí ze situace s výchovným obsahem. (Herzog, 2007)

Sociální služba podle zákona o sociálních službách (in Racek, 2007) obsahuje činnosti preventivního rázu:

- Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti (situační intervenci, doučování, víkendové aktivity, volnočasové aktivity, svépomocné aktivity)
- Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím (společenské programy, svépomocné aktivity, besedy)
- Sociálně terapeutické činnosti (preventivní a tématické programy, informační servis, práce s blízkými osobami se souhlasem klienta)
- Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů, obstarávání osobních záležitostí (poradenství, krizová pomoc, informační servis, kontakt s institucemi)

Sociálně výchovná práce s dospívajícími v obtížných situacích, pomoc a podpora při úspěšném zvládnání životních situací a sociálních nároků se musí stále vyrovnávat s novými metodickými i praktickými problémy.

Život těchto dospívajících je ovlivňován mnoha komplikovanými událostmi, (rozvod rodičů, rozpad rodiny, školní problémy), konfliktními společenskými situacemi a negativními zkušenostmi. Jen zřídka, si tito jedinci uvědomují, že potřebují odbornou pomoc a z tohoto důvodu nevyhledávají odvyklé a standardní formy sociálních služeb. (Jedlička, „et al.“, 2004)

4.1 Cíle preventivních programů

Nízkoprahové kluby splňují předpoklady pro realizaci primární prevence. Riziková mládež je s těmito kluby v kontaktu, vyhledávají je a mají k nim důvěru. NZDM nabízí služby, kterých klienty využívají, jak z důvodu řešení svých problémů, tak jako možnost trávení svého volného času. Preventivní programy v těchto zařízeních probíhají jako součást běžné nabídky.

Sociální pracovníci jsou schopni kompetentně předávat klienty dalším návazným odborníkům. (Herzog, 2007)

Základním cílem je snaha o eliminaci rizikového chování v cílové skupině. Hlavními body jsou:

- snížit počet jedinců s rizikovým chováním v dané skupině
- snížit možné následky vyplývající z rizikového chování jedince ve skupině
- změna skupinové normy rizikového chování (Herzog, 2007)

Staníček (2007) uvádí: Prvotním principem je, aby poskytovaná služba byla cílená a směřovala k pozitivním změnám v chování klienta. Zájmem je, aby se klient naučil kvalitně žít ve světě.

Chování klienta prochází změnami, které mají několik úrovní:

- individuální (informace, motivace, dovednosti, postoje)
- skupinová (schopnost vyjednávání a interakce v reálné situaci)
- komunitní (změna skupinových norem)
- sociálně politické prostředí (změna formálních norem)

Metody, které napomáhají navození změny, lze provádět v kontaktu s klientem:

- přímo (prevence, osvěta, vzdělávání)
- nepřímo (nabídka navazujících služeb, odborná pomoc)

4.2 Projektování preventivního programu

Při vytváření preventivního programu je několik bodů, které je třeba realizovat:

- 1) Výběr tématu, zvolení správného směru programu
- 2) Mapování znalostí, postojů, chování cílové skupiny

- 3) Stanovení cílů programu
- 4) Vytvoření informačních materiálů, vzdělávání pracovníků v tématu
- 5) Plánovité předávání tématu cílové skupině
- 6) Dané téma jako součást každodenního života klubu
- 7) Vyhodnocení úspěchu, přínos pro klienty
- 8) Zhodnocení veškerých kroků pracovníky, celkové vyhodnocení programu (Hořava, ed., 2007)

Vhodné náměti pro preventivní programy realizované v nízkoprahových klubech můžeme zaznamenat při práci s klienty. Je nutné se věnovat tématům, které se pracovníkovi jeví jako ohrožující a postoje, chování cílové skupiny rizikové v dané oblasti. Témata se v průběhu času mění, je tedy třeba volit téma, které se skupiny aktuálně týká.

Můžeme využít i témat vyskytujících se v reálném životě dospívajících, např. negativní vztahy k autoritám, sexuální vztahy, škodlivé kouření nebo požívání alkoholu, atd. Pracovník musí zvážit závažnost a dostupnost daného tématu, dále schopnost toto téma otevřít a bezpečně o něm komunikovat. (Hořava, ed., 2007)

Pokud má pracovník zvolené téma pro preventivní program je třeba zmapování aktuálního stavu znalostí klientů cílové skupiny a také stav skupinové normy vrstevnické skupiny v oblasti postojů a chování.

Dalším krokem je stanovení cíle programu. Při jejich stanovení se zaměříme především na znalosti, postoje a chování, které vykazují největší nedostatek. Pracovník zjevné problémy pojmenuje a seřadí podle závažnosti. (Herzog, 2007)

Informační materiál slouží klientům a vytvořené kurikulum je určeno pracovníkovi, který je pověřen vedením preventivního programu. Postupně sbírá a zaznamenává informace, které později konzultuje v týmu spolupracovníků.

Kurikulum obsahuje:

- obecné formulace znalostí, postojů a chování, kterých chceme u klientů dosáhnout
- konkrétní znalosti, které chceme klientů předat
- doporučené otázky k rozvíjení tématu
- doporučené modelové situace, které budeme klientům překládat

Efektivita předávaných informací se liší na základě jednotlivých klientů. Pracovník musí mít předem dán cíl rozhovoru, kterému rozumí nejen klient, ale i pracovník, který pokládá otázky. Rozhovor je třeba nasměrovat správným směrem, kdy pracovník i klient ví, co se děje a z jakého důvodu. Pro dosažení cíle je možnost využít i různých prostředků. (různé formy doptávání se,...) (Hořava, ed., 2007)

Komunikovat s klientem o tématu, lze několika způsoby:

- při průzkumu, mapování
- prostřednictvím plakátů, propagačního materiálu
- otevřenou diskuzí, která má téma uvést do podvědomí klientů
- během situační intervence
- prostřednictvím informačního servisu, kdy klient přichází za pracovníkem dovědět se potřebné informace
- nabídka připravených témat
- distribuce materiálu (součást předávání informací) (Hořava, ed., 2007)

Závěrečná část se zaměřuje na zjištění úspěšnosti předání informací a přínosu pro klienty. Pracovník zjišťuje, jestli se změnila znalost, postoje a chování klienta. Vhodnou metodou je například dotazníkové šetření a porovnání výstupů s výsledky z úvodního dotazníku.

Vyhodnocení průběhu preventivního programu je vhodné provést za účasti všech pracovníků a najít drobné, ale i zásadnější kroky ke zlepšení programu, jak by bylo možno postupovat příště. (Hořava, ed., 2007)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM

Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky, nebo se získávají nové poznatky. (Gavora In Chráska, 2003)

5.1 Výzkumný cíl

Hlavním cílem výzkumu bylo získat přehled o vědomostech dětí a mladistvých, které navštěvující NZDM v oblasti týkající se tématu sex před započítím preventivního pedagogického působení a po jeho ukončení. Na základě provedeného výzkumu, zjistit vliv educačního působení na dospívající v jeho průběhu.

5.2 Výzkumná metoda

Pro tento výzkum jsem zvolila formu kvantitativního výzkumu. Výzkumnou metodou je dotazníkové šetření, vhodný prostředek pro sběr potřebných dat. Tato metoda je jednou z nejčastěji používanou metod pro různé typy výzkumů.

Dotazník je soubor otázek, které vznikly na základě stanoveného cíle badatele výzkumu a jsou formulované tak, aby tyto cíle naplnili. Formulace otázek a nabídka volby možností, které by vystihovali, co nejlépe odpověď respondenta je zcela na badateli.

Dotazník zabývající se problematikou sexuálních znalostí dětí a mladistvých tvoří celkem 16 otázek. (viz. příloha). Jednotlivé položky tvořící dotazník, který slouží k ověření výzkumných otázek. Výběr a obsah položek v dotazníku jsem volila na základě cílů svého výzkumu. Hlavním metodou pro získání potřebných dat je toto dotazníkové šetření.

Úvod dotazníku informuje respondenta o výzkumné metodě a o daném tématu, jimž se tato výzkumná metoda zabývá. Dále informuje, ale zároveň ujišťuje o anonymitě získaných dat. Krátká zpráva o cíli výzkumu a poděkování.

Před započítím výzkumu si mohli klienti NZDM vybrat z několika možností téma, které by je nejvíce zajímalo a rádi by získali nové informace o daném tématu. Tento výběr byl zcela anonymní. V zařízení byl umístěn plakát s několika tématy na výběr, ke zvolenému tématu udělal klient značku X, každý si mohl zvolit pouze jedno téma. Na výběr byla tato témata: drogy, kouření, trestná činnost, škola versus záškoláctví, anorexie a bulimie, rodi-

na, gamblerství, alkohol. Nejvíce žádané bylo téma sex, dále trestná činnost, škola versus záškoláctví.

Preventivní edukační působení bylo realizováno prostřednictvím tématických programů, propagačního materiálu a otevřené komunikace pracovníka s uživatelem. Tématické programy se konaly 1 x týdně, vždy ve stanovenou dobu. Na výběr byla např. beseda s hostem, promítání filmu, společenské hry a kvízy. Prostory klubu byly vybaveny propagačním materiálem (letáky, plakáty, informační brožury). Uživatelé byli informováni o probíhajícím pedagogickém působení a o možnosti si, kdykoliv o daném tématu promluvit s pracovníkem klubu. Vliv tohoto působení byl dále rozvíjen nezávaznou a nenucenou komunikací mezi potencionálními respondenty a pracovníkem.

Respondenti byli dostatečně informováni o cíli a průběhu výzkumu, před započítím pedagogického působení i během něj.

5.2.1 Formy položek v dotazníku

Do dotazníku jsem zahrнула následující položky:

- otevřené otázky – respondent se může k dané otázce vyjádřit vlastními slovy, na základě svého uvážení. Tento typ otázky v mém dotazníku zastupuje například otázka číslo 6, 9.
- uzavřené otázky – respondent si vybírá jednu nebo více odpovědí z několika možností. V mém dotazníku zastupuje tento druh otázky například otázka číslo 13, 16.
- polootevřené otázky – tento typ otázek je podobný otevřeným otázkám, liší se tím, že respondent má možnost vybrat si odpověď z několika možností, ale také doplnit vlastní odpověď. V dotazníku tento typ zastupuje například otázka číslo 3, 5, 11.

5.2.2 Charakteristika položek

Položky v mém dotazníku jsem rozdělila do dvou větších skupin. První skupina jsou otázky identifikační týkající se respondenta (otázky 1, 2), dále otázky zaměřující se na běžné informace daného tématu (otázky 3, 4, 5, 6, 8, 10, 13, 14, 16). Druhou skupinu tvoří otázky zaměřující se na zkoumanou oblast hlouběji (otázky 7, 9, 11, 12, 15).

5.3 Výzkumné otázky

Ve výzkumu jsem se zaměřila na následující otázky:

- Má preventivní působení v NZDM pozitivní vliv na dospívající?
- Mají dospívající ponětí, jak mohou provozovat bezpečný styk, aniž by byli ohroženi pohlavní nemoci nebo nechtěně počali dítě?
- Je mladý člověk dostatečně informován o pohlavních nemocech a ví, jak nákaze předcházet?
- Jakých zdrojů využívají mladiství nejčastěji k získání informací týkající se sexu?

5.4 Výzkumný vzorek

Pro výzkumný vzorek jsem oslovila děti a mladistvé z města Kroměříže a jeho blízkého okolí. Respondenti, kteří se stali při mém výzkumu zkoumaným vzorkem navštěvují Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (dále NZDM) JASPIS – Klub mladých v Kroměříži.

Celkem jsem rozdala 100 dotazníků, přičemž prvních 50 „před“ započítím edukačního působení a druhých 50 „po“ jeho ukončení. Základní soubor obsahuje tedy padesát respondentů ve věku jedenáct až osmnáct let a to dívky i chlapce, kteří jsou uživateli sociálních služeb této neziskové, nestátní organizace působící v Kroměříži několik let.

Výzkumným vzorkem byli všichni uživatelé sociálních služeb, kteří v době realizování výzkumu navštívili zařízení. Výběr respondentů byl náhodný v obou případech a splňoval počet 50 jedinců. Nízkoprahové zařízení Jaspis – klub mladých je zařízení, kde není povinná docházka a členství jednotlivých uživatelů, což vychází z principu nízkoprahovosti, z kterého toto zařízení vychází. Nelze tedy zajistit, aby výzkumný vzorek tvořil jedny a ty samé jedince. Z toho důvodu probíhalo preventivní pedagogické působení po dobu tří měsíců, aby se zvýšila šance opakované účasti stejných uživatelů na preventivních programech. Vhodným přístupem jsem se snažila získat jejich znalosti v oblasti tohoto tématu. Oslovila jsem ty klienty, kteří dochází a využívají služeb zařízení, již delší dobu a nejsou pouze kolemjdoucími. Jedinci ze zvolené skupiny dochází do zařízení individuálně, někteří přicházejí každý den na půlhodiny nebo na celou dobu otevření klubu nebo naopak jsou tu klienti, kteří přicházejí jednou za týden, jednou nebo dvakrát do měsíce, či jednou za půl roku.

6 VYHODNOCENÍ A PREZENTACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Výzkum byl realizován v průběhu měsíců leden, únor a březen 2009. Výsledky získané od respondentů jsem zpracovala do tabulek a pro lepší přehlednost jsem připojila grafy. Získané hodnoty uvádím jak v absolutní, tak i relativní hodnotě. Pouze v ojedinělých případech uvádím získané hodnoty pouze v absolutní hodnotě. K vyhodnocování výsledků jsem použila program Microsoft Excel 2000.

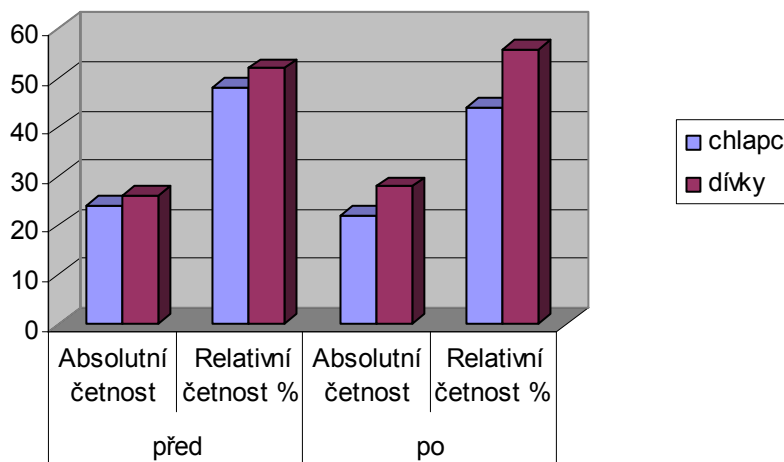
Otázka č. 1: Pohlaví

První otázka zjišťovala procentuální zastoupení chlapců a dívek ve výzkumu, kterého se účastnilo 50 respondentů. Z toho se dotazníku „před“ zúčastnilo 48 % chlapců a 52 % dívek. Dotazníku „po“ byli chlapci zastoupeni 44 % a dívky 56 %.

Tab. 1. Pohlaví respondentů

Dotazník	Pohlaví respondentů	chlapci	dívky
před	Absolutní četnost	24	26
	Relativní četnost %	48	52
po	Absolutní četnost	22	28
	Relativní četnost %	44	56

Graf 1. Pohlaví respondentů

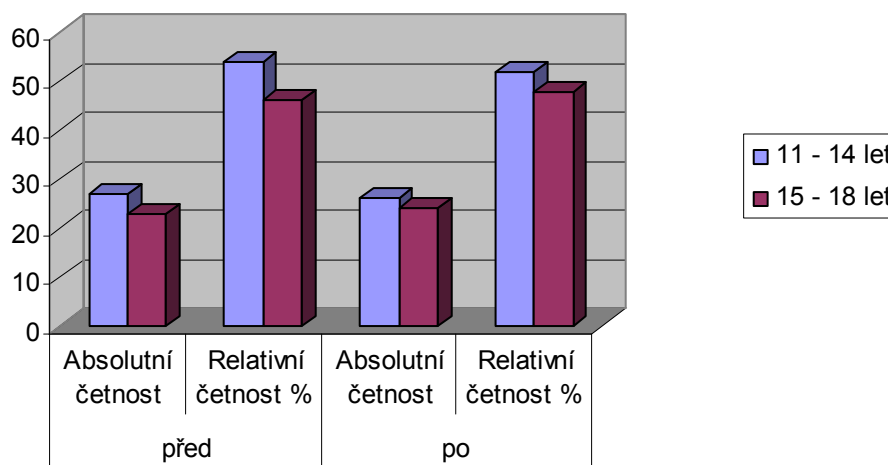
Otázka č. 2: Věk

Druhá otázka byla zaměřena na zjištění věku respondentů. Vytvořila jsem dvě kategorie, vždy v rozsahu čtyř let. První kategorii 11 – 14 let, tvořilo v dotazníku „před“ 54 % respondentů a 52 % v dotazníku „po“. Věk respondentů 15-18 let tvořil kategorii druhou. V dotazníku „před“ tvořila tato věková kategorie 46 % a v dotazníku „po“ 48%.

Tab. 2. Věk respondentů

Dotazník	Věk respondentů	11 - 14	15 - 18
před	Absolutní četnost	27	23
	Relativní četnost %	54	46
po	Absolutní četnost	26	24
	Relativní četnost %	52	48

Graf 2. Věk respondentů

Otázka č. 3: Napadne tě jiný název pro SEX, než je toto slovo?

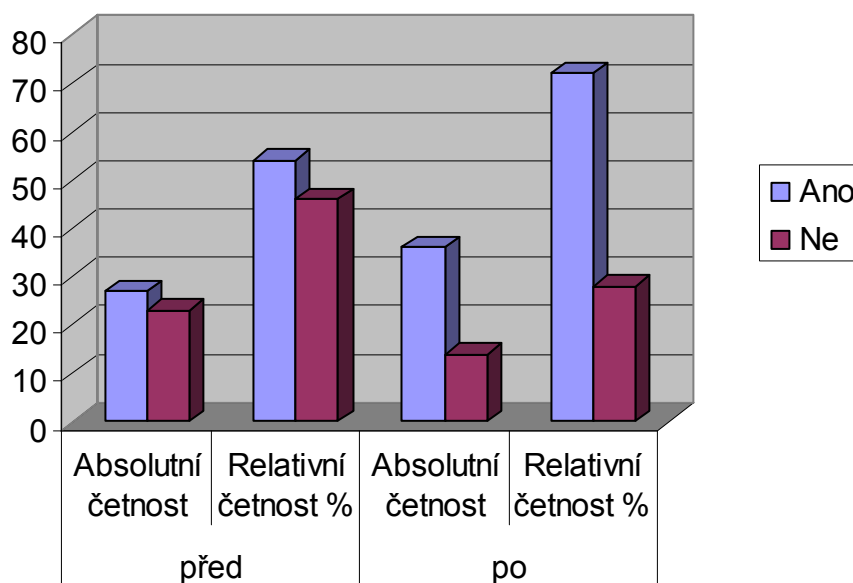
Cílem třetí otázky bylo zjistit, zda respondenti mají pojem i o jiném slovním označení, než je často používané slovo sex. V dotazníku „před“ volilo 54 % respondentů odpověď „ano“ a 46 % odpověď „ne“. Mezi nejčastější odpovědi patřilo slovo milování, pohlavní styk a soulož. Dále v minimální početnosti se objevila slova erotika, orální styk, sexuální hrátky.

Každý respondent mohl napsat několik slov, která jej ve spojitosti se slovem sex napadla. Respondenti v dotazníku „po“ odpovídali takto: 72 % „ano“ a 28 % odpovědělo „ne“. K nejčastějším odpovědím patřila slova pohlavní styk, sexuální vztah, milování, soulož. Při porovnání výsledků této otázky je zřejmý nárůst hodnot v možnosti „ano“.

Tab. 3. Sex - synonymum

Dotazník	Sex-synonymum	Ano	Ne
před	Absolutní četnost	27	23
	Relativní četnost %	54	46
po	Absolutní četnost	36	14
	Relativní četnost %	72	28

Graf 3. Sex - synonymum

Otázka č. 4: Od kolika let může holka/kluk podle zákona pohlavně žít?

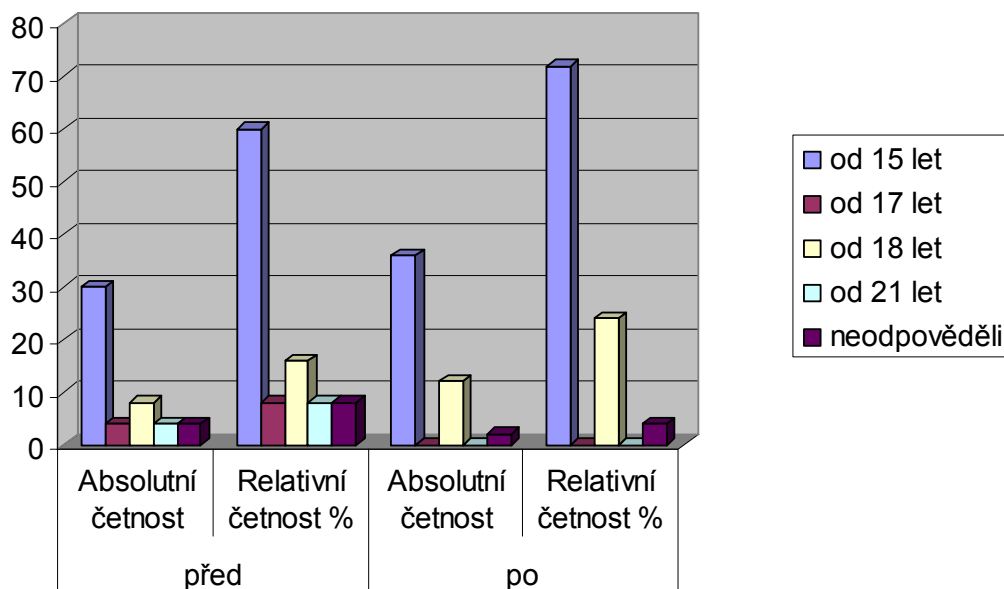
Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondenti vědí v kolika let může dívka nebo chlapec mít pohlavní styk, aniž by provádění tohoto aktu bylo v rozporu se zákonem. Otázka pobízela respondenta, aby přemýšlel o odpovědi. Respondenti odpovídali na tuto otázku těmito odpověďmi: 15, 18, 17 a 21 let. Prostřednictvím dotazníku „před“ jsem získala následující

hodnoty: 30 respondentů odpovědělo na výše zmíněnou otázku odpověď „15 let“, 8 respondentů volilo odpověď „18 let“, odpověď „17 let“ odpověděli 4 respondenti, dále 4 respondenti odpověděli „21 let“, a pouze 4 respondenti neodpověděli na tuto otázku vůbec. V dotazníku „po“ se počet možností odpovědí zúžil. 36 respondentů volilo odpověď „15let“, dále 12 respondentů odpovědělo na otázku odpovědí „18 let“, pouze 2 respondenti na tuto otázku neodpověděli. Při porovnání získaných hodnot z obou dotazníků je zřejmé, že respondenti si byli více jistí při odpovídání a zvýšil se počet respondentů, kteří správně na položenou otázku odpověděli.

Tab. 4. Sexuální odpovědnost

Dotazník	Sexuální odpovědnost	od 15 let	od 17 let	od 18 let	od 21 let	neodpověděli
před	Absolutní četnost	30	4	8	4	4
	Relativní četnost %	60	8	16	8	8
po	Absolutní četnost	36	0	12	0	2
	Relativní četnost %	72	0	24	0	4

Graf 4. Sexuální odpovědnost

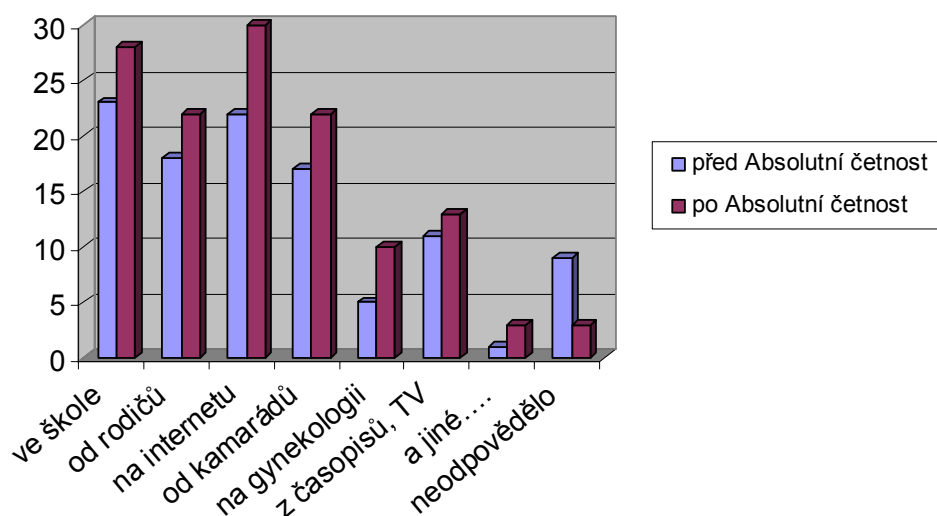
Otázka č. 5: Kde získáš informace o sexu a s ním všechno spojené?

Tato otázka mapovala, zda dospívající respondenti vědí, kde nebo od koho mohou získat potřebné informace o pohlavním životě a dalších věcech týkajících se sexu. Dotazovaní respondenti si mohli vybírat několik odpovědí z nabízených možností. Při porovnávání výsledných hodnot obou dotazníků se na prvním třech místech umístila odpověď „na internetu“. V dotazníku „před“ tuto odpověď zvolilo 22 respondentů, v dotazníku „po“ 30 respondentů. Dále odpověď „ve škole“ volilo 23 respondentů v dotazníku „před“ a v dotazníku „po“ 28 respondentů. Třetí nejčastější odpovědí byla odpověď „od rodičů“. Z dotazovaných respondentů tuto možnost volilo v dotazníku „před“ 18 respondentů a 22 v dotazníku „po“. K dalším možnostem z kterých si mohli dotazovaní respondenti vybírat byla odpověď: od kamarádů, na gynekologii, z časopisů a televizoru. Otázka nabízela také možnost odpovědi, kde respondent měl možnost se vyjádřit, dle svého uvážení. Odpovědi „jiné“ využil v dotazníku „před“ jeden respondent, uvedl tuto odpověď: z praxe. V dotazníku „po“ zvolili tuto odpověď 3 respondenti. Těmito odpověďmi byly: v jaspise, u sexuologa, v knihovně. Celkem 12 respondentů na tuto otázku neodpovědělo v předložených dotaznících.

Tab. 5. Informovanost o sexu

Dotazník	před	po
Informovanost o sexu	Absolutní četnost	Absolutní četnost
ve škole	23	28
od rodičů	18	22
na internetu	22	30
od kamarádů	17	22
na gynekologii	5	10
z časopisů, TV	11	13
a jiné....	1	3
neodpovědělo	9	3

Graf 5. Informovanost o sexu

Otázka č. 6: Jak se jmenují pohlavní orgány muže a ženy?

Otázka šest měla za cíl zjistit, zda respondenti vědí, jak se jmenují pohlavní orgány muže a ženy. Respondenti v dotazníku „před“ i „po“ odpovídali na tuto otázku takto: pochva a penis, vagína a penis. V dotazníku „před“ se také objevovala odpověď tohoto typu: vaječnický a varlata, tato odpověď byla považována za špatnou. V dotazníku „před“ neodpovědělo 9 respondentů, z části odpověděli 2 respondenti. Dále v dotazníku „po“ neodpověděli 2 respondenti, a špatně zodpovědělo na otázku 5 respondentů.

Otázka č. 7: Jakým způsobem se může žena chránit při pohlavním styku, aby neotěhotněla?

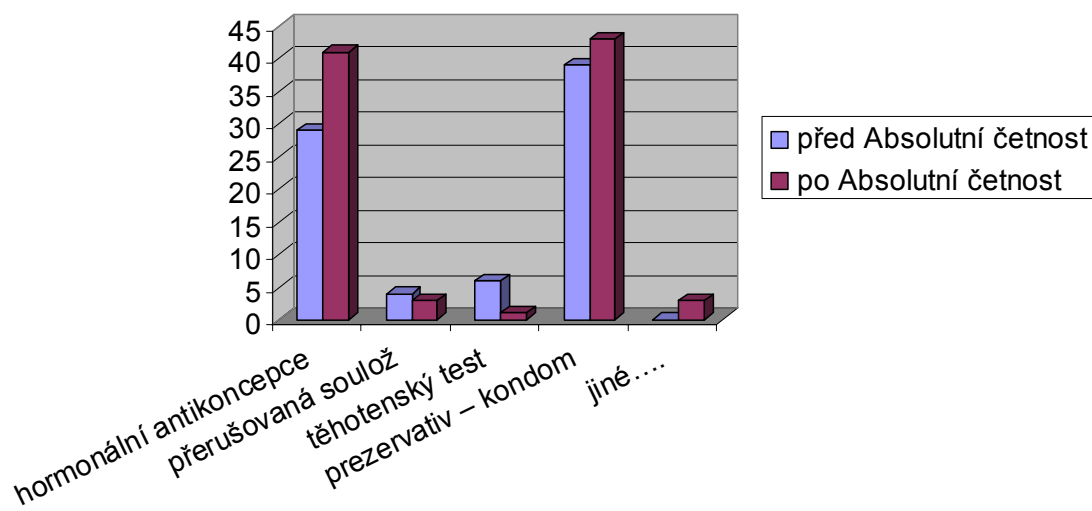
Podstatou této otázky bylo, zjistit, zda dotazovaní respondenti vědí, jak se může žena chránit při pohlavním styku, aniž by nechtěně otěhotněla. Respondenti mohli z nabízených možností vybírat několik odpovědí, které považovali za správné. Dle výsledků zaznamenaných v tabulce č. 7 je zřejmé, že nejznámější ochranou před početím je prezervativ – kondom, dále hormonální antikoncepce. V obou dotaznících jsou tyto dvě možnosti odpovědí nejčastější, a při porovnání hodnot u těchto odpovědí je znatelné navýšení hodnot

v dotazníku „po“. Možnost odpovědi „jiné“ využili 3 respondenti v dotazníku „po“. Odpověďmi byly: tělísko (dvě odpovědi), tableta Postiron (jedna odpověď).

Tab. 6. Formy ochrany

Dotazník	před	po
Forma ochrany	Absolutní četnost	Absolutní četnost
hormonální antikoncepce	29	41
přerušovaná soulož	4	3
těhotenský test	6	1
prezervativ – kondom	39	43
jiné....	0	3

Graf 6. Forma ochrany

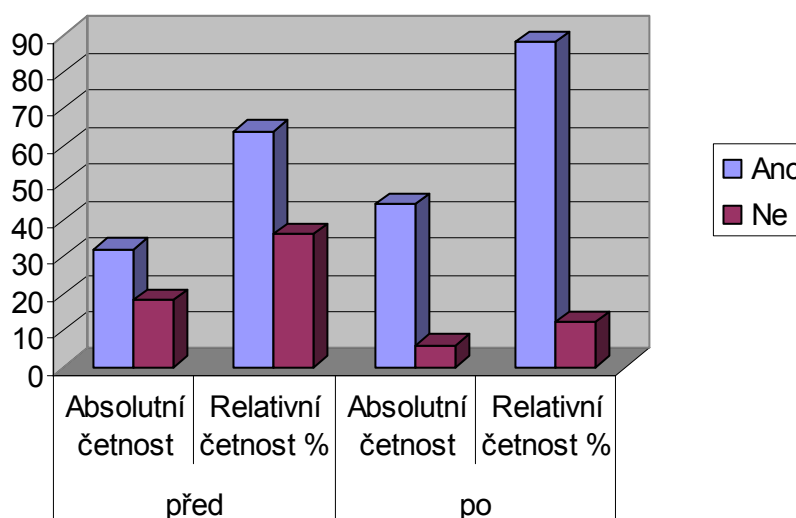
Otázka č. 8: Kondom chrání muže/ženu před pohlavními nemocemi?

V osmé otázce jsem zjišťovala, zda respondenti ví, že kondom (prezervativ) je ochranným prostředkem před přenosem pohlavních nemocí při pohlavním styku. Respondenti volili v dotazníku „před“ odpověď „ano“ v 64 % a odpověď „ne“ v 36%. Zlepšení ve znalostech je znatelné při porovnání s výsledky dotazníku „po“. Odpověď „ano“ volilo 88 % a odpověď „ne“ pouze 12 % respondentů.

Tab. 7. Kondom – ochrana před pohlavními nemocemi

Dotazník	Kondom-ochrana před pohlavními nemocemi	Ano	Ne
před	Absolutní četnost	32	18
	Relativní četnost %	64	36
po	Absolutní četnost	44	6
	Relativní četnost %	88	12

Graf 7. Kondom – ochrana před pohlavními nemocemi

Otázka č. 9: Na koho se obrátíš s žádostí o pomoc, máš-li podezření, že jsi se nakazil/a pohlavně přenosnou nemocí?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondenti vědí, kam by se mohli obrátit o pomoc, pokud by měli podezření, že se nakazili nějakou pohlavně přenosnou nemocí. Odpověď na tuto otázku nebyla omezena počtem. Respondenti mohli napsat několik odpovědí. V obou dotaznících byla nejčastější odpověď: „obráťím se či požádám o pomoc odborníka“, další v pořadí četnosti byla odpověď: „obráťím se na gynekologa nebo gynekologii“. Zbylými odpověďmi byli: „obráťím se na kamarádku, na rodiče nebo zajdu do nemocnice požádat o pomoc.“ V dotazníku „po“ se objevili odpovědi: „obráťím se s žádostí o pomoc na Linku bezpečí nebo Centrum pro nakažené osoby“.

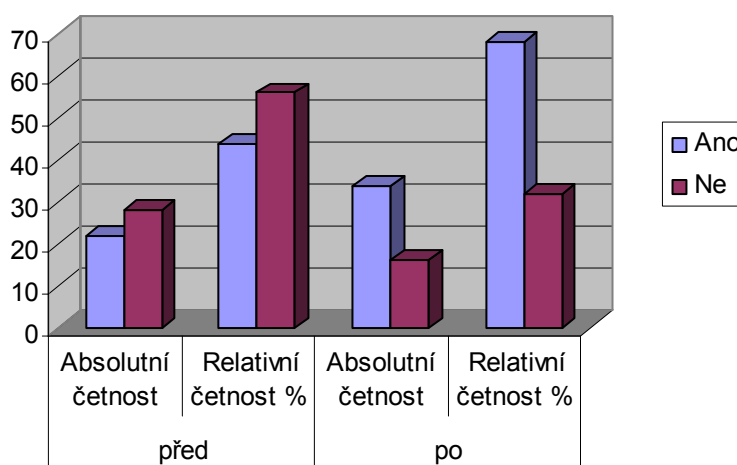
Otázka č. 10: Interrupce je umělé přerušení těhotenství?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondenti vědí, co znamená slovo interrupce neboli potrat. Odpověď „ano“ volilo pouze 44% respondentů a odpověď „ne“ 56 % dotazovaných v dotazníku „před“. Odlišné hodnoty obsahoval dotazník „po“. Z dotazovaných respondentů volilo 68 % odpověď „ano“ v dotazníku „po“ a 32 % odpovědělo „ne“.

Tab. 8. Interrupce – umělé přerušení těhotenství

Dotazník	Interrupce-umělé přerušení těhotenství	Ano	Ne
před	Absolutní četnost	22	28
	Relativní četnost %	44	56
po	Absolutní četnost	34	16
	Relativní četnost %	68	32

Graf 8. Interrupce – umělé přerušení těhotenství

Otázka č. 11: Víš, na které ho odborníka se může obrátit dívka, pokud zjistí, že je těhotná?

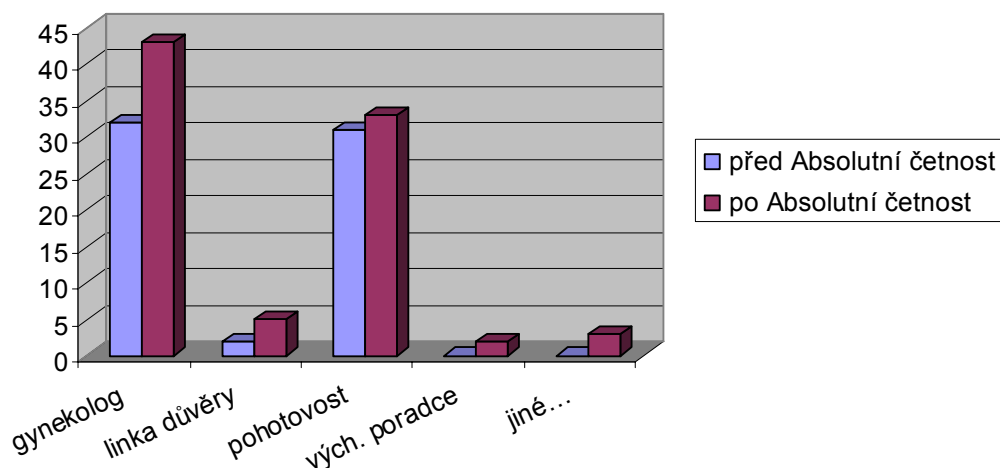
Tato otázka měla za cíl zjistit, zda respondenti vědí, na kterého odborníka se mohou obrátit s žádostí o pomoc a radu v případě, kdyby dívka zjistila, že je těhotná. Dotazovaní mohli vybírat několik možností z pěti variant, přičemž jednou variantou byla odpověď „jiná“, kde mohli dle svého uvážení dopsat odpověď. Mezi nejčastější odpovědi v dotazníku

„před“ byla odpověď gynekolog a pohotovost. Varianty odpovědi „jiná...“ nevyužil žádný z dotazovaných. V dotazníku „po“ došlo k nárůstu počtu odpovědí u všech možností odpovědí. K nejpočetnějším odpovědím patřili opět odpovědi gynekolog a pohotovost. Oproti dotazníku „před“ využilo možnosti výchovný poradce a jiné, několik respondentů. Počet tří respondentů volil odpověď „jiné..“ a uvedl odpověď: zařízení pro těhotné ženy.

Tab. 9. Odborník – těhotenství

Dotazník	Odborník – těhotenství	gynekolog	linka důvěry	pohotovost	vých. poradce	jiné...
před	Absolutní četnost	32	2	31	0	0
po	Absolutní četnost	43	5	33	2	3

Graf 9. Odborník - těhotenství

Otázka č. 12: Slyšel jsi o pohlavních nemocech?

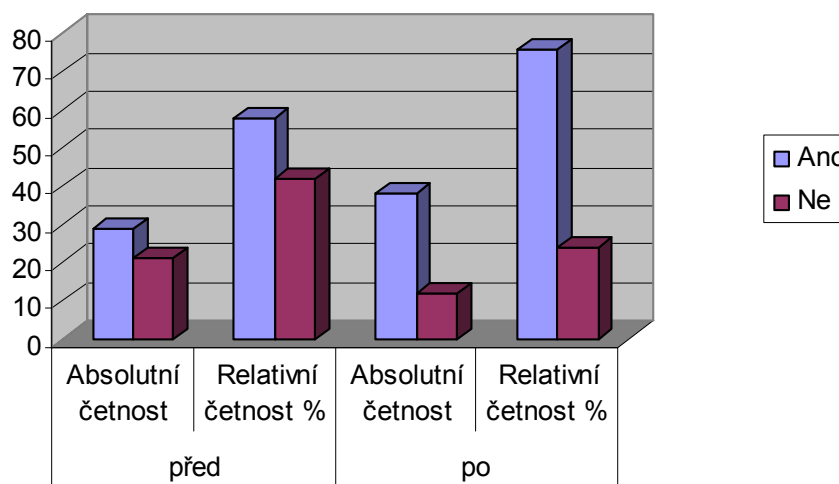
Tato položená otázka zjišťovala, zda dotazovaní respondenti vědí o pohlavních nemocech, pokud ano, tak o jakých. Při srovnání získaných dat z dotazníku „před“ i „po“ jsou mi známa tato data: v odpovědích „ano“ 58% a 76 %. Dále odpověď „ne“ 42 % a 24%. Při porovnání výsledků v dotazníku „před“ i „po“ je zřejmý pokles odpovědí „ne“. Získané hodnoty z dotazníku „po“ jsou ovlivněny i tím, že dotazovaní respondenti neznají příliš pojem

pohlavně přenosné nemoci. Respondenti uváděli tyto odpovědi v případě, že zvolili odpověď „ano“: AIDS, kapavka, syfilis, pohlavní bradavice.

Tab. 10. Vědomí o pohlavních nemocech

Dotazník	Vědomí o pohlavních nemocech	Ano	Ne
před	Absolutní četnost	29	21
	Relativní četnost %	58	42
po	Absolutní četnost	38	12
	Relativní četnost %	76	24

Graf 10. Vědomí o pohlavních nemocech

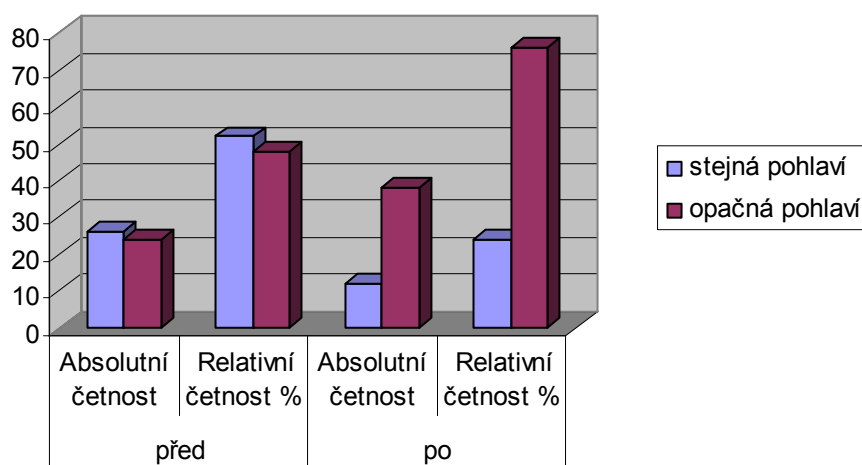
Otázka č. 13: Kdo je heterosexuál?

V otázce třináct jsem se dotazovaných ptala, zda vědí, kdo je to heterosexuál? V dotazníku „před“ jsem získala tyto hodnoty. Odpověď „stejně pohlaví“ volilo 52 % a odpověď „opačná pohlaví“ 48 % respondentů. V dotazníku „po“ se zcela získaná data změnila. Odpověď „stejná pohlaví“ volilo pouze 24 % a 76 % respondentů volilo odpověď „opačná pohlaví“.

Tab. 11. Heterosexuál

Dotazník	Heterosexuál	stejná pohlaví	opačná pohlaví
před	Absolutní četnost	26	24
	Relativní četnost %	52	48
po	Absolutní četnost	12	38
	Relativní četnost %	24	76

Graf 11. Heterosexuál

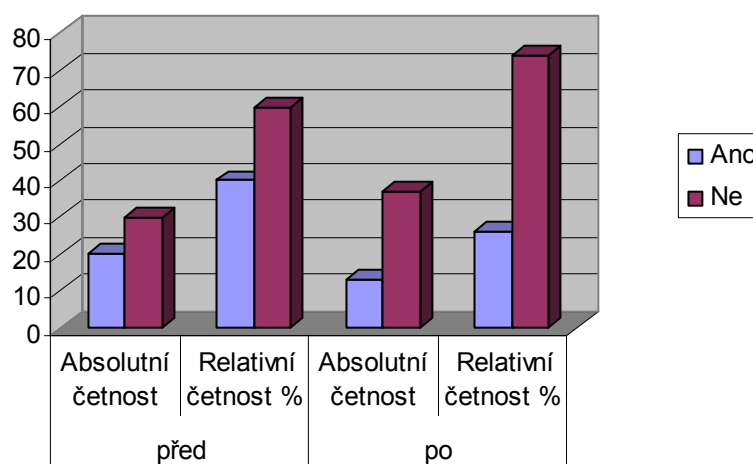
Otázka č. 14: Těhotenský test chrání ženu před otěhotněním?

Otázkou čtrnáct jsem ověřovala, zda respondenti ví, k čemu slouží těhotenský test a zda tento výrobek znají. V dotazníku „před“ zvolilo odpověď „ano“ 40 % respondentů a 60 % dotazovaných s tímto tvrzením nesouhlasilo a volilo odpověď „ne“. Dotazník „po“ získal tyto hodnoty. Odpověď „ne“ zvolilo 74 % dotazovaných a 26 % zvolilo odpověď „ano“. Je tedy zřejmé, že 40 % a 26 % dotazovaných respondentů v obou dotaznících se domnívalo, že těhotenský test slouží jako ochrana ženy před nechtěným otěhotněním. Na základě těchto výsledků tedy mohou usuzovat, že se tito respondenti s tímto výrobkem doposud neseťkali a také o něm neslyšeli.

Tab. 12. Těhotenský test – ochrana před otěhotněním

Dotazník	Těhotenský test - ochrana před otěhotněním	Ano	Ne
před	Absolutní četnost	20	30
	Relativní četnost %	40	60
po	Absolutní četnost	13	37
	Relativní četnost %	26	74

Graf 12. Těhotenský test – ochrana před otěhotněním

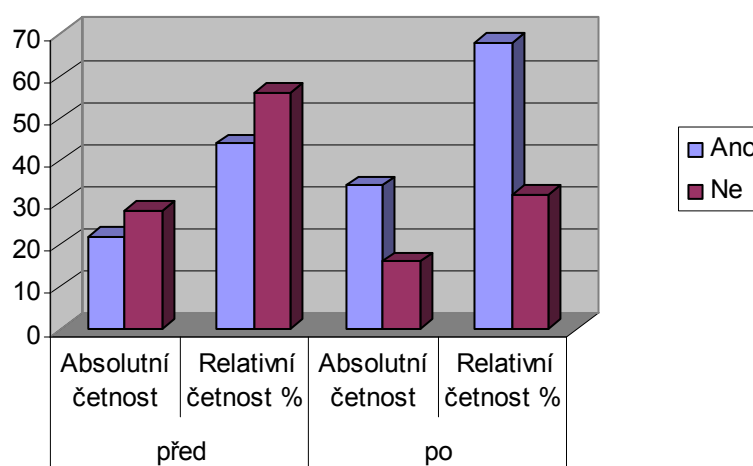
Otázka č. 15: Víš, kdo je to HIV pozitivní člověk?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda dotazovaní respondenti vědí, kdo je to HIV pozitivní člověk. V dotazníku „před“ na tuto otázku odpovědělo 44 % respondentů „ano“ a 56 % „ne“. Hodnoty se obrátily v dotazníku „po“, kde respondenti odpověď „ano“ volilo 68 % a pouze 32 % dotazovaných zvolilo odpověď „ne“. Dále dotazovaní respondenti, kteří zvolili odpověď „ano“, dále odpovídali takto: člověk nakažený pohlavní nemocí, člověk nakažený virem HIV, člověk, který má AIDS.

Tab. 13. HIV pozitivní člověk

Dotazník	HIV pozitivní člověk	Ano	Ne
před	Absolutní četnost	22	28
	Relativní četnost %	44	56
po	Absolutní četnost	34	16
	Relativní četnost %	68	32

Graf 13. HIV pozitivní člověk

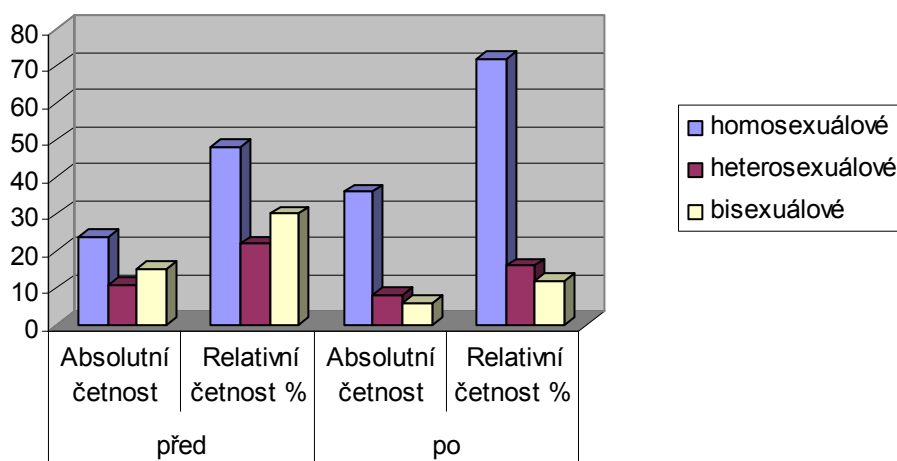
Otázka č. 16: Jak se nazývají lidé, kterým se líbí osoba stejného pohlaví?

V této otázce jsem žádala dotazované respondenty, aby vybrali správné označení pro osoby, kterým se líbí osoby stejného pohlaví a mají k nim citový vztah. V dotazníku „před“ zvolilo 48 % respondentů odpověď „homosexuálové“, 22 % volilo možnost „heterosexuálové“ a poslední možnost „bisexuálové“ zvolilo 30 % respondentů. Oproti tomu v dotazníku „po“ jsem zaznamenala tyto data. Odpověď „homosexuálové“ volilo 72 % dotazovaných, dále 16 % zvolilo odpověď „heterosexuálové“, a 12 % odpověď „bisexuálové“.

Tab. 14. Partneři stejného pohlaví

Dotazník	Partneři stejného pohlaví	homosexuálové	heterosexuálové	bisexuálové
před	Absolutní četnost	24	11	15
	Relativní četnost %	48	22	30
po	Absolutní četnost	36	8	6
	Relativní četnost %	72	16	12

Graf 14. Partneři stejného pohlaví

6.1 Shrnutí výsledků výzkumu

Tato práce měla zjistit, zda realizované preventivní činnosti mají efektivní vliv na zájemce a uživatele sociálních služeb nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.

Výzkumné otázky byly položeny takto:

- Má preventivní působení v NZDM pozitivní vliv na dospívající?
- Mají dospívající ponětí, jak mohou provozovat bezpečný styk, aniž by byli ohroženi pohlavní nemoci nebo nechtěně počali dítě?
- Je mladý člověk dostatečně informován o pohlavních nemocech a ví, jak nákaze předcházet?

- Jakých zdrojů využívají mladiství nejčastěji k získání informací týkající se sexu?

Má preventivní působení v NZDM pozitivní vliv na dospívající?

Odpověď na tuto otázku jsem získala z celkového vyhodnocení předkládaných dotazníků výzkumnému vzorku. Z hodnocení jednotlivých otázek je patrné zlepšení v informovanosti dospívajících. Například u otázky č.8 (Kondom chrání muže/ženu před pohlavními nemocemi) je viditelné zlepšení. Výsledné hodnoty v dotazníku „před“ jsou: odpověď „ano“ volilo 64 % respondentů, odpověď „ne“ zbývajících 36 %. Následně v dotazníku „po“ vyšly tyto hodnoty: 88 % respondentů zvolilo odpověď „ano“ a odpověď „ne“ pouze 12 % z dotazovaných.

Mají dospívající ponětí, jak mohou provozovat bezpečný styk, aniž by byli ohroženi pohlavní nemocí nebo nechtěně počali dítě?

Odpověď na tuto výzkumnou otázku jsem se snažila zjistit, prostřednictvím otázek č. 5, 7 a 8 v dotazníku „před“ i „po“. Tyto otázky mapují informovanost dospívajících o provozování bezpečného pohlavního styku, aniž by sebe nebo svého partnera vystavili riziku nakažení pohlavně přenosných chorob a dále, zda mají vědomí o tom, jak se chránit před nechtěným početím dítěte. Ze získaných hodnot je zřejmé, že dospívající ve většině případech ví, jak se mohou chránit před nechtěným otěhotněním a přenosem pohlavních nemocí. Dospívající příliš nevědí o dalších prostředcích, které jim umožní bezpečný sex. Nejznámější ochranou je prezervativ a hormonální antikoncepce. Všichni respondenti však neví, že kondom slouží také jako ochrana před přenosem pohlavních nemocí.

Je mladý člověk dostatečně informován o pohlavních nemocech a ví, jak nákaze předcházet?

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že o pohlavně přenosných nemocech byli informováni a věděli by si rady, v případě, že by se domnívali, že jsou některou z pohlavních nemocí nakaženi. O pomoc by v takové situaci požádali rodiče, kamaráda nebo by využili služeb gynekologa či centra věnující se lidem nakažených pohlavními nemocemi. K nejznámějším pohlavním nemocem patří AIDS, Syfilis, Kapavka. Pojem pohlavně přenosné nemoci

je mezi dospívajícími méně znám, než samotné názvy jednotlivých nemocí.. K získání odpovědi mi posloužila z dotazníku „před“ i „po“ otázka č. 8, 9, 12, 15.

Jakých zdrojů využívají mladiství nejčastěji k získání informací týkající se sexu?

Při porovnání výsledků obou dotazníků „ před“ i „po“ je zřejmé, že respondenti nejčastěji využívají, jako prostředek k získávání informací především internet, školu, dále kamarády, kteří mají více zkušeností a informací v dané oblasti. Určitá část respondentů se obrátí i na rodiče v případě, že chtějí získat danou informaci. Při získávání odpovědi na tuto otázku jsem využila zejména otázky č. 5.

ZÁVĚR

Současný svět umožňuje dnešním dospívajícím volnější styl života, stále častěji se setkávají s negativními vlivy, které je mohou velmi ovlivnit v jejich zranitelném světě – v období dospívání. Často jsou vystavováni nebezpečí ve formě drog, šikany, předčasného sexuálního života, atd. Dospívající jedinec není, ale jediný na koho mají tyto negativní vlivy záporný vliv. Spolu s nimi jsou to jejich přátelé, rodina, a dokonce i celá společnost. Preventivní činnost realizovaná v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež nabízí možnost takovému jedinci, nebo celé skupině ohrožených dětí a mladistvých, svěřit se a popovídat si o svém trápení, které za pomoci odborníků mohou vyřešit. Široká nabídka realizovaných aktivit těchto zařízení má za cíl předejít problémům, nebo pokud již určité problémy existují, tak minimalizovat jejich následky. Dále tyto nabízené aktivity umožňují a napomáhají k harmonickému rozvoji každého dospívajícího.

V této bakalářské práci se zabývám efektivitou preventivní působení v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež. Jelikož jednou ze sociálních služeb poskytovanou těmito zařízeními je preventivní působení na dospívající, snažila jsem se zjistit, zda tato služba plní své účely a je tedy ku prospěchu rizikovým jedincům, ale i celé společnosti.

Vyhodnocením výsledků výzkum jsem dospěla k závěru, že preventivní výchovné působení realizované v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež přináší své pozitivní výsledky, přispívající k rozšíření znalostí jednotlivých jedinců. Dále dochází k celkové informovanosti celku, minimalizování negativních rizik, které jsou důsledkem nedostatečné informovanosti v dané oblasti.

Můj výzkum je třeba brát pouze jako orientační, neboť metodický výzkum probíhal pouze v jednom zařízení a krátkodobě. Hlubkový výzkum s větším obsahem dat by bylo třeba, aby prováděl profesionální tým, který by si celý proces výzkumu řídil ve více zařízeních tohoto typu a v delším časovém pásmu. Pro pracovníky zařízení v němž probíhal výzkum mohou být získaná data k užítku v praxi. Získané informace mohou napomoci ke zlepšení poskytovaných preventivních služeb, a tím i zvýšit procento úspěšnosti tohoto výchovného působení.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 1081-171-2000.
- [2] ČECHOVSKÝ, J., RACEK, J. Kořeny vzniku nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v České republice. In *Kontaktní práce. Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: ČAS a NVF, 2007, s.303-306.
- [3] HERZOG, A. Strategie specifické sociální prevence rizikového chování v rámci nízkoprahové práce s mládeží. In *Kontaktní práce. Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: ČAS a NVF, 2007, s. 257-265.
- [4] HOŘAVA, R., HERZOG, A., KOTOVÁ, H. Průvodce pro realizaci programů specifické prevence v nízkoprahových klubech. In *Kontaktní práce. Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: ČAS a NVF, 2007, s. 267-272.
- [5] CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice. Základy kvantitativně orientovaného výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. ISBN 80-244-0765-5.
- [6] JANEBOVÁ, R. Sociální práce. In *Kontaktní práce. Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: ČAS a NVF, 2007, s. 75-83.
- [7] KLÍMA, P., JEDLIČKA, R. Sociálně pedagogická práce s dětmi a mládeží v tíživých životních situacích v nízkoprahovém kontextu. In *Kontaktní práce. Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: ČAS a NVF, 2007, s. 11-20.
- [8] KOL. AUTORŮ. *Kvalita v občanském poradenství*. Praha: G Print s.r.o., 2006.
- [9] KOL. AUTORŮ. *Pojmosloví. Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. Praha: ČAS a NVF. 2008.
- [10] KOZLOVÁ, L. Sociální služby. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-662-7.
- [11] MACEK, P. *Adolescence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.
- [12] MATOUŠEK, O. „et al.“. *Práce s rizikovou mládeží. Projekt LATA a další alternativy věznění mládeže*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-064-2.
- [13] MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.
- [14] MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. (eds.). *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

- [15] MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.
- [16] RACEK, J., Smlouva a plánování sociálních služeb u nízkoprahových sociálních služeb. In *Kontaktní práce. Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: ČAS a NVF, 2007, s. 351-355.
- [17] RACEK, J., HERZOG, A. Fenomén NZDM, tedy nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. In *Kontaktní práce. Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: ČAS a NVF, 2007, s. 319-328.
- [18] SAK, P., SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce. Sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Praha: Tercie Praha, 2004. ISBN 80-86320-33-2.
- [19] SHARRY, J. *Řešíme problémy s výchovou dětí a dospívajících*. Brno: Computer press, a.s., 2006. ISBN 80-251-1295-0.
- [20] STANÍČEK, J., SYROVÝ, J., HERZOG, A. Definování cílové skupiny v rámci pojetí práce zaměřené na člověka. In *Kontaktní práce. Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: ČAS a NVF, 2007, s. 87-92.
- [21] STAVJANÍKOVÁ, M. Znaky cílové skupiny z hlediska adolescence. In *Kontaktní práce. Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: ČAS a NVF, 2007, s. 93-98.
- [22] SVOBODA, M. Sociálně-pedagogické přístupy v práci s „neorganizovanou mládeží“ v nízkoprahových zařízeních a otevřených klubech pro děti a mládež. In *Kontaktní práce. Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: ČAS a NVF, 2007, s.45-63.
- [23] VÁGNEROVÁ, V. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- [24] WEIKERT, A. *Výchova dítěte: Osvědčené rady a řešení pro rodiče dětí každého věku*. Jihlava: Jan Vašut s.r.o., 2007. ISBN 978-80-7236-527-2.
- [25] Vyhláška č. 505/2006 Sb., prováděcí předpis k zákonu č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.
- [26] Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod. a podobně

atd. a tak dál

CAN Child Abuse And Neglect – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

MPSV ministerstvo práce a sociálních věcí

např. například

NZDM nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

s. strana

tzv. takzvaný

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf 1. Pohlaví respondentů.....	43
Graf 2. Věk respondentů.....	44
Graf 3. Sex – synonymum.....	45
Graf 4. Sexuální odpovědnost.....	46
Graf 5. Informovanost o sexu.....	48
Graf 6. Formy ochrany.....	49
Graf 7. Kondom – ochrana před pohlavními nemocemi.....	50
Graf 8. Interrupce – umělé přerušení těhotenství.....	51
Graf 9. Odborník – těhotenství.....	52
Graf 10. Vědomí o pohlavních nemocech.....	53
Graf 11. Heterosexuál.....	54
Graf 12. Těhotenský test – ochrana před otěhotněním.....	55
Graf 13. HIV pozitivní člověk.....	56
Graf 14. Partneři stejného pohlaví.....	57

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Pohlaví respondentů.....	43
Tab. 2. Věk respondentů.....	44
Tab. 3. Sex – synonymum.....	45
Tab. 4. Sexuální odpovědnost.....	46
Tab. 5. Informovanost o sexu.....	48
Tab. 6. Formy ochrany.....	49
Tab. 7. Kondom – ochrana před pohlavními nemocemi.....	50
Tab. 8. Interrupce – umělé přerušování těhotenství.....	51
Tab. 9. Odborník – těhotenství.....	52
Tab. 10. Vědomí o pohlavních nemocech.....	53
Tab. 11. Heterosexuál.....	54
Tab. 12. Těhotenský test – ochrana před otěhotněním.....	55
Tab. 13. HIV pozitivní člověk.....	56
Tab. 14. Partneři stejného pohlaví.....	57

SEZNAM PŘÍLOH

P I.....Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník na téma SEX.....

(dotazník je anonymní, nemusíš psát své jméno nebo přezdívku)

kluk/holka věk

1) Napadne tě jiný název pro SEX, než je toto slovo? ANO/NE

Pokud ano, tak je napiš.

.....

2) Od kolika let může holka/kluk podle zákona pohlavně žít?.....

3) Kde získáš informace o sexu a s ním všechno spojené?

- a) ve škole c) na internetu e) na gynekologii g) jiné.....
b) od rodičů d) od kamarádů f) z časopisů, televize

4) Jak se jmenují pohlavní orgány muže a ženy?

.....

5) Jakým způsobem se může žena chránit při pohlavním styku, aby neotěhotněla?

- a) hormonální antikoncepcí c) těhotenským testem e) jiné.....
b) přerušovanou souloží d) prezervativem

6) Kondom chrání muže/ženu před pohlavními nemocemi? ANO/NE

7) Na koho se obrátíš s žádostí o pomoc, máš-li podezření, že jsi se nakazil/a pohlavně přenosnou nemocí?

.....

.....

8) Interrupce je umělé přerušování těhotenství? ANO/NE

9) Víš, na které ho odborníka se může obrátit dívka pokud zjistí, že je těhotná?

- a) na gynekologa d) na výchovného poradce ve škole
b) na pracovníka linky důvěry e) a jiné.....
c) na lékaře pohotovostní služby

10) Slyšel jsi o pohlavních nemocích? ANO/NE

Pokud ano, tak o kterých?

.....

11) Kdo je to heterosexuál?

- a) člověk, kterému se líbí osoba stejného pohlaví jako je on sám.
- b) člověk, kterému se líbí osoba opačného pohlaví, než je on sám.

12) Těhotenský test chrání ženu před otěhotněním? ANO/NE

13) Víš, kdo je to HIV- pozitivní člověk? ANO/NE

Pokud ano, napiš to.

.....

14) Jak se nazývají lidé, kterým se líbí osoba stejného pohlaví?

- a) homosexuálové
- b) heterosexuálové
- c) bisexuálové

Děkuji ti za vyplnění.

Můj cíl je takový: zeptala jsem se tě, co víš / nevíš o sexu. Podle toho připravím programy a budu ti předávat informace. Za dva měsíce uděláme tento dotazník podruhé, ve kterém se tě opět zeptám na to samé téma. Podle toho poznám, zda jsem tě informovala úspěšně / neúspěšně - jestli víš / nevíš víc. **Když budeš chtít, dostaneš informace, kdykoliv v otíračce.**